

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, ПРАВА
ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

*Кафедра міжнародних
відносин і політичного менеджменту*

Лісковий Валентин Олександрович

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Міграційна політика ЄС та механізм регулювання міжнародної
міграції робочої сили»**

Спеціальність: 292 “Міжнародні економічні відносини”

Допускається до захисту
Протокол № _____
від _____
завідувач кафедри
міжнародних відносин
і політичного
менеджменту
д.н.держ.упр.,доц.,
Вікторія ЗАГУРСЬКА-АНТОНЮК

(підпис)

Науковий керівник
Д.н.д.у., доц. Загурська-Антонюк В.Ф.

(підпис)

Рецензент
К.е.н., доц. Грабучк І.Л.

(підпис)

Житомир

2024

Я, Лісковий Валентин Олександрович, цим засвідчую, що представлена до захисту магістерська робота виконана на основі власних наукових досліджень. Текст не містить доробку інших дослідників без відповідних посилань на їх праці.

Я попереджений про те, що буду недопущений до захисту, а в разі отримання диплому – буду позбавлений його відповідно до чинного законодавства України.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ.....	5
1.1. Поняття, суть та роль міграційної політики і міжнародної міграції робочої сили	5
1.2. Історія виникнення та еволюція міграційної політики ЄС.....	8
РОЗДІЛ 2: АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА МІЖНАРОДНУ МІГРАЦІЮ РОБОЧОЇ СИЛИ	18
2.1. Загальноекономічна та організаційна характеристика міграційної політики ЄС.....	18
2.2. Аналіз ринку праці ЄС та його вплив на міжнародну міграцію робочої сили	24
2.3. Правові аспекти міграції в ЄС: легальна та нелегальна міграція, біженці з України	30
РОЗДІЛ 3: АНАЛІЗ МІГРАЦІЙНИХ ШЛЯХІВ ТА ТЕНДЕНЦІЙ: НЕДОЛІКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС	47
3.1. Виявлення та аналіз невирішених проблем у сфері міграційної політики ЄС.....	47
3.2. Рекомендації та пропозиції щодо покращення міграційної політики ЄС.....	53
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58
ДОДАТКИ	Error! Bookmark not defined.

ВСТУП

Міграційна політика Європейського Союзу (ЄС) є однією з найбільш значущих і водночас складних сфер, що має глибокий вплив на політичну, економічну та соціальну стабільність регіону. Глобалізація, зростаюча мобільність населення та демографічні зміни вимагають ефективних механізмів регулювання міжнародної міграції, в тому числі і робочої сили. Це питання стає особливо важливим з кількох причин.

По-перше, багато країн ЄС стикаються з проблемою старіння населення та зменшенням робочої сили. В цьому контексті міграція може стати важливим джерелом економічного зростання та підтримки демографічного балансу. По-друге, сучасні виклики, такі як економічні кризи, війни, зростання нерівності, конфлікти та зміни клімату, призводять до збільшення міграційних потоків, що ставить під загрозу безпеку та стабільність не лише в Євросоюзі, а й у світі загалом. По-третє, інтеграція мігрантів у суспільстві стає дедалі важливішою. Соціальна інтеграція та культурне різноманіття вимагають комплексного підходу та ефективних політик, щоб забезпечити гармонійне співіснування різних груп населення. Отже, вивчення міграційної політики Європейського Союзу та механізмів регулювання міжнародної міграції робочої сили є дуже важливим для розуміння і розвитку цієї складної сфери.

Загальна мета цієї роботи полягає у всебічному аналізі міграційної політики ЄС та механізмів регулювання міжнародної міграції робочої сили, а також у визначенні ключових викликів і перспектив розвитку цієї політики в сучасних умовах. Для досягнення цієї мети було поставлено такі завдання:

- дослідити теоретичні основи міграційної політики та міжнародної міграції робочої сили;
- проаналізувати історичний розвиток та сучасний стан міграційної політики Євросоюзу;
- визначити основні інститути та нормативно-правову базу Європейського Союзу у сфері міграції;

- оцінити механізми регулювання міжнародної міграції робочої сили в ЄС;
- провести аналіз нелегальної та легальної імміграції в регіоні;
- визначити ключові проблеми теперішньої міграційної політики Європейського Союзу;
- розробити рекомендації для вдосконалення міграційної політики.

Об'єктом цього дослідження є міграційна політика ЄС, включаючи коло ідей, теорій, фактів, явищ та процесів, що стосуються регулювання міжнародної міграції робочої сили. Це включає в себе аналіз законодавчих актів, програм та стратегій, розроблених і впроваджених Євросоюзом для управління міграційними потоками, а також співпрацю з країнами походження та транзиту мігрантів.

Предметом дослідження є конкретні механізми регулювання міжнародної міграції робочої сили в межах міграційної політики цього регіону. Це включає в себе аналіз програм економічної міграції, системи блакитної карти, а також політик інтеграції мігрантів на ринку праці Європейського Союзу та соціального захисту мігрантів.

Методологічною основою дослідження є комплексний підхід, що включає аналіз літературних джерел, правових документів, статистичних даних та конкретних кейсів. Застосування історичного, порівняльного та системного методів дозволяє отримати всебічне розуміння теми та визначити основні тенденції і проблеми у сфері міграційної політики ЄС.

Підсумовуючи, обрана тема є доволі актуальною на сьогоднішній день, а її дослідження сприятиме глибшому розумінню складних процесів, пов'язаних з міграційною політикою Євросоюзу та регулюванням міжнародної міграції робочої сили, а також допоможе виявити недоліки та розробити рекомендації для подальшого вдосконалення цієї політики.

РОЗДІЛ 1: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ

1.1. Поняття, суть та роль міграційної політики і міжнародної міграції робочої сили

Міграційна політика – це набір заходів і правил, які держава або міжнародні організації використовують для контролю потоків мігрантів і захисту їхніх прав. Головна мета міграційної політики - забезпечити національну безпеку, економічну стабільність і соціальне благополуччя, а також підтримувати міжкультурний діалог. Суть міграційної політики полягає в створенні законів, адміністративних процедур і соціальних програм, які допомагають ефективно керувати міграційними процесами. Це передбачає:

- встановлення правових норм і правил, які визначають умови в'їзду, перебування та працевлаштування мігрантів;
- створення та функціонування спеціальних інституцій, які займаються питаннями міграції; прикладами є міграційні служби, агентства з працевлаштування та консульства;
- заходи з адаптації та інтеграції мігрантів у суспільство, забезпечення їхніх соціальних прав і доступу до найважливіших послуг: освіти, охорони здоров'я;
- реалізація програм, що сприяють економічній активності мігрантів, підтримці їх працевлаштування та підприємницької діяльності.

Міжнародна міграція робочої сили, в свою чергу, являє собою процес, при якому працездатне населення, керуючись економічними причинами, організовано або стихійно переміщується з однієї країни в іншу. Для конкретного з'ясування сутності процесу міжнародної міграції робочої сили необхідно розглянути основні поняття, що його характеризують. Ці поняття, в першу чергу, розкриваються через структуру населення за ознакою їх відношення до трудової діяльності [1, с. 11].

Міжнародна міграція робочої сили обумовлена загальними причинами:

- швидким зростанням населення планети;

- нерівномірністю економічного розвитку країн;
- розвитком науково-технічного прогресу;
- соціально-економічним розвитком держав;
- екологічним станом національних господарств.

Економічними причинами:

- відмінності в оплаті праці між країнами;
- різні умови проживання в різних країнах;
- кращі можливості для самореалізації.

Міжнародна міграція робочої сили суттєво впливає на розвиток як країн-реципієнтів, так і країн-донорів.

Для країн-реципієнтів:

- залучення іноземних працівників може допомагати поповнити дефіцит робочої сили в певних секторах, сприяючи економічному зростанню;
- мігранти приносять нові знання, навички та інноваційні підходи, сприяючи технологічному розвитку;
- у багатьох розвинених країнах мігранти допомагають вирішувати проблеми старіння населення і забезпечують демографічний баланс.

Для країн-донорів:

- грошові перекази від мігрантів є значним джерелом доходу для багатьох країн, що розвиваються, допомагаючи підвищити рівень життя та економічну стабільність;
- мігранти, які повертаються додому, приносять нові знання та досвід, які можуть сприяти розвитку місцевої економіки;
- міжнародна міграція допомагає знизити рівень безробіття в країнах-донорах, особливо серед молоді.

Міжнародна міграція населення відіграє важливу роль у демографічному розвитку різних країн і регіонів. Завдяки міграційним потокам багато промислово розвинених країн змогли компенсувати спад приросту населення, особливо це стосується Західної Європи. Притік іноземної робочої сили збільшує

конкуренцію на внутрішньому ринку праці, що певною мірою стимулює зростання продуктивності праці та ефективності виробництва в цих країнах [2].

Варто зазначити, що економіка багатьох промислово розвинених держав була створена завдяки масовому залученню робочої сили ззовні. Практично стовідсотковий внесок у створення та розвиток економіки таких країн, як Канада, Австралія, Нова Зеландія та Ізраїль, зробили іммігранти. Вони також значно сприяли розвитку економіки США, ПАР, Аргентини та інших країн.

Однак імпорт робочої сили має й свої негативні аспекти. Додаткова конкуренція на ринку праці може призвести до зростання безробіття. Крім того, масову імміграцію часто супроводжують соціальна напруженість, конфлікти на расовому, національному та регіональному ґрунті, а також зростання злочинності та інших негативних явищ [3].

Також варто зауважити, що іноземці зазвичай стикаються з різними формами дискримінації у країнах, які імпортують робочу силу. Це може проявлятися в умовах прийняття на роботу, оплаті праці, медичному обслуговуванні та страхуванні.

Практично всі країни вживають заходів для обмеження міжнародної міграції, оскільки вона сприяє зростанню загального обсягу виробництва, хоча економічні вигоди від цього розподіляються нерівномірно. Однією з негативних сторін міграції є фінансовий тягар, який іммігранти накладають на бюджети більш розвинених країн. Це особливо відчутно, коли розвинені країни знаходяться в безпосередній близькості або межують з менш розвиненими державами. [1, с. 24]

Виклики, пов'язані з міжнародною міграцією робочої сили, призвели до створення складної системи державного і міждержавного регулювання. Законодавства більшості країн, що регулюють в'їзд іноземців, розрізняють іммігрантів – осіб, які переїжджають в країну на постійне місце проживання, і неіммігрантів – тих, хто прибуває на тимчасовий термін і не претендує на постійне проживання. Регулювання трудової імміграції є надзвичайно важливим з економічної точки зору. Зазвичай державне регулювання реалізується через

прийняття бюджетних програм, спрямованих на обмеження припливу іноземної робочої сили (імміграції) або на стимулювання мігрантів до повернення на батьківщину (реєміграції).

Отже, міграційна політика та міжнародна міграція робочої сили є невід'ємною частиною сучасного глобалізованого світу. Вони сприяють економічному розвитку, культурному збагаченню та соціальному прогресу, але потребують ретельного управління та підтримки з боку держав і міжнародних організацій для мінімізації негативних наслідків і максимізації позитивного впливу.

1.2. Історія виникнення та еволюція міграційної політики ЄС

Історія міграційної політики в Європі

Після Шенгенської угоди 1985 року і Шенгенської конвенції 1990 року про скасування внутрішнього прикордонного контролю держав-підписантів та їх подальшого включення в законодавчу базу ЄС Амстердамським договором 1997 року [4], ЄС поставив за мету запровадити заходи щодо притулку в Амстердамському договорі. Цей договір вимагав від Ради Європейського Союзу вжити заходів щодо надання притулку відповідно до Женевської конвенції та Протоколу про статус біженців до 2004 року, тобто через п'ять років після набрання ним чинності.

Кількість заяв про надання притулку в Європейському Союзі, як правило, відображає конфлікти, що відбуваються в інших частинах світу. Наприклад, у 1990-х роках біженці з Югославських війн сотнями тисяч шукали притулку в Європі. У 2010-х роках мільйони людей прибули до Європи через війни в Сирії, Афганістані та Іраку [5]. Багато мігрантів і біженців загинули, намагаючись потрапити до Європи з 1993 року, найчастіше через те, що перекинулися під час спроби перетнути Середземне та Егейське моря.

Для боротьби з шахрайством більшість європейських держав у 2000-х роках запровадили більш обмежувальну політику. Наприклад, Велика Британія

прийняла Закон про кордони 2007 року, Нідерланди – Закон про іноземців у квітні 2001 року, Італія – Закон Боссі-Фіні від липня 2002 року, Франція – Закон 2007 року про контроль за міграцією, інтеграцією та наданням притулку, цим самим допомогли зменшити кількість біженців.

Європейська міграційна криза 2015 року, під час якої понад мільйон біженців рятувалися від війни, політичної нестабільності та бідності, висвітлювала недоліки існуючої системи і ще більше підкреслила необхідність її реформування. Нерівномірний розподіл бюрократичного тягаря між різними країнами-членами створив ситуації, які підкреслили той факт, що Загальноєвропейська система притулку в її нинішньому вигляді була недостатньою або неадекватною. Тому Європейська Комісія запропонувала систему заходів для вдосконалення міграційної політики Європейського Союзу. Було прийнято рішення про посилення присутності ЄС у світі. Це рішення було підкріплене планом дій по боротьбі з незаконним ввезенням мігрантів на 2015-2020 роки [6]. Була посилена правоохорона та судова діяльність, покращений збір та обмін інформацією про мігрантів, припинено співпрацю з країнами, що не є членами Союзу, у боротьбі з нелегальною міграцією. Євросоюзу прийняв рішення перекрити міграційний маршрут через Західні Балкани і впускати в Європу лише тих мігрантів і біженців, які потраплять туди легальними шляхами, що походять з Туреччини. Таким чином, було передбачено, що країни-учасниці Європейського Союзу назавжди припинять пропуск мігрантів і біженців через свою територію. На зовнішніх кордонах регіону мав бути запроваджений суворий в'їзний контроль. Греція мала отримати значну фінансову допомогу через потужний міграційний потік. Крім того, було досягнуто домовленості з Туреччиною: вона зобов'язалася не пропускати нелегальних мігрантів через свій кордон до Європи і приймати назад мігрантів, яких не пустили в ЄС [7]. Рішення щодо міграційної кризи, ухвалені Європейською Радою весною 2016 року, зосереджуються на трьох основних напрямках:

По-перше, Європа надає фінансову та експертну підтримку країнам, які приймають основний потік мігрантів, особливо Греції. Це допомагає забезпечити

гуманітарну допомогу біженцям, ефективний прикордонний контроль та обробку запитів про надання притулку згідно з правилами Євросоюзу. Відкриваються приймальні табори, де мігранти проходять швидку перевірку та розподіляються на тих, чиї прохання про притулок можуть бути розглянуті, і тих, кому подальший шлях закритий [8]. Також створюються транзитні центри для кандидатів на отримання притулку або інших форм міжнародного захисту.

По-друге, ЄС підписав угоду з Туреччиною, яка визначає права і обов'язки обох сторін щодо біженців і мігрантів, що прямують через Туреччину до Європи. За цією угодою, нелегальні мігранти, які прибули до Греції з Туреччини, будуть повернені назад, а Європа прийматиме лише тих, хто подасть і схвалить запити на турецькій території. Турецька влада зобов'язалася перекрити канали контрабанди та нелегального перевезення людей до Європи. Водночас, Європейський Союз надав права на легальне працевлаштування та навчання сирійських дітей у турецьких школах. За це європейські лідери погодилися виплатити Туреччині 3 млрд євро у 2016-2017 роках, прискорити скасування віз для турецьких громадян і відновити переговори про вступ Туреччини до ЄС.

По-третє, ЄС зобов'язався повернутися до дотримання Шенгенських правил із суворим прикордонним контролем. Для цього залучено додаткові ресурси до спеціалізованих служб, таких як Європейське агентство прикордонної та берегової охорони та Агентство Європейського Союзу з питань притулку, яке керує Загальноєвропейською системою притулку.

Крім того, 22 вересня 2015 року країни-члени Союзу ухвалили рішення про встановлення національних квот для розподілу біженців у Європі. Цей принцип мав зменшити міграційний тиск на такі країни, як Італія та Греція. При розселенні в Шенгенській зоні враховуються економічні та демографічні показники, такі як ВВП, чисельність населення, рівень безробіття та кількість вже розглянутих заяв про надання притулку [9].

Реформа системи надання притулку

Європейський Союз отримав право приймати закони у сфері міграції та надання притулку після набрання чинності Амстердамським договором 1 травня 1999 року. У жовтні того ж року на засіданні Європейської Ради в Тампері було ухвалено низку законів, що встановлюють Загальноєвропейську систему надання притулку. Одним з основних документів став Дублінський регламент II, який є переглянutoю версією Дублінської конвенції, угоди, укладеної між країнами в 1990 році, ще до створення Європейського Союзу. До 2005 року всі закони першого етапу були прийняті [10].

Після того як у червні 2008 року Європейська Комісія представила План політики щодо притулку, почалася реформа законодавчих актів першого етапу. Цей процес завершився до 2013 року, і в його рамках було створено Європейський офіс підтримки надання притулку. З травня по липень 2016 року, на тлі міграційної кризи 2015 року, Європейська Комісія запропонувала новий законодавчий акт для третьої фази Загальноєвропейської системи надання притулку. У вересні 2020 року ці реформи стали частиною новоствореного Пакту про міграцію та притулок. На вересень 2023 року законодавчі акти перебували на різних стадіях прийняття, а Дублінський регламент III був замінений Регламентом про надання притулку та управління міграцією (AMMR) [10].

8 червня 2023 року Рада з питань юстиції та внутрішніх справ досягла домовленості щодо переговорної позиції з Європейським парламентом, щоб впровадити нові заходи у 2024 році. Основною зміною стало створення нового механізму солідарності між державами-членами. Ця солідарність може виражатися через переселення мігрантів, фінансові внески, розміщення персоналу чи заходи з розбудови потенціалу. Солідарність буде обов'язковою, але країни-члени зможуть самі обирати форму своєї участі. У випадку переселення, замість цього країни можуть внести по 20 000 євро за кожного мігранта [11].

Основні принципи міграційної політики ЄС

Міграційна політика Європейського Союзу бере свій початок у Конвенції про статус біженців 1951 року, яка спирається на статтю 14 Загальної декларації прав людини [12]. Сучасною правовою основою для гармонізації законодавства у сфері притулку є Договір про функціонування Європейського Союзу та Хартія основних прав ЄС. Європа також дотримується положень Конвенції 1951 року, яка є ключовим документом, що визначає статус і права біженців. Основна відповідальність за регулювання ситуації з біженцями покладається на національні уряди. Вони мають забезпечити дотримання прав і свобод вимушених переселенців і біженців, а також контролювати створення правових умов, які забезпечують захист прав усіх іноземців, що прибувають до країни. Це означає, що уряди повинні не лише підтримувати тих, хто змушений залишити свою батьківщину, але й гарантувати, що всі прибулі до країни отримають належну правову допомогу та захист.

Виходячи з досвіду міграційної кризи 2015 року, ЄС щороку докладає зусиль до створення ефективної міграційної політики, яка регулює та контролює великий потік мігрантів. Важливою основою цієї політики є принцип солідарності, який проявляється у повазі до природних прав людини та координації політичних і соціальних зусиль у вирішенні міграційних питань. Формування та функціонування міграційної політики базується на зборі даних про поточний стан справ, зокрема статистики щодо кількості легальних і нелегальних мігрантів, які перетнули кордони Європейського Союзу [13].

Хоча міграційна політика визначається на внутрішньому рівні, вона також відіграє роль міжнародного регулятора, оскільки пов'язана з перетином державних кордонів. Тому події на міжнародній арені суттєво впливають на її розвиток. У 2020 році, на прохання Європейського парламенту, Європейська комісія запропонувала низку реформ для покращення існуючої системи. Ці реформи базуються на комплексному підході, який включає три основні принципи:

- ✓ ефективні процедури надання притулку та повернення;

- ✓ солідарність і справедливий розподіл відповідальності;
- ✓ зміцнення партнерства з третіми країнами.

Ці принципи спрямовані на створення більш справедливої та функціональної системи, яка зможе краще реагувати на виклики міграції та забезпечити захист прав усіх залучених сторін.

Теоретичні підходи до вивчення міграційної політики

Кількість мігрантів з роками збільшується. Як зазначено у звіті про міжнародну міграцію за 2021 рік, кількість міжнародних мігрантів у світі продовжує зростати протягом останніх 50 років [14], досягнувши 280 мільйонів у 2020 році, порівняно з 248 мільйонами у 2015 році, 220 мільйонами у 2010 році, 191 мільйоном у 2005 році та 173 мільйонами у 2000 році. Це підтверджує необхідність розуміння того, як різні теорії розглядали цю гостру тему, щоб пояснити її рушійні сили і причини. Хоча міграція така ж давня, як і людське існування, її теорії є достатньо новими. Перші систематичні теорії міграції з'явилися наприкінці 19 століття в рамках неокласичного підходу.

Загалом, теорії міграції можна поділити на дві основні категорії: теорії макрорівня та мікрорівня. На макрорівні **неокласична теорія**, представлена в роботах А. Льюїса [15], розглядає міграцію як явище, пов'язане з дисбалансом у попиті та пропозиції робочої сили між країнами, що приймають мігрантів, та країнами, що їх відправляють. Ця різниця в заробітній платі змушує працівників переїжджати з регіонів з низькою зарплатою і надлишком робочої сили до регіонів з високою зарплатою і дефіцитом робочої сили. Неокласична теорія розглядає міграцію як процес, зумовлений відмінностями у винагороді за працю на різних ринках. Внаслідок цього виникає різниця у заробітній платі між країнами з надлишком робочої сили та країнами з надлишком капіталу. Ця теорія також оптимістично оцінює вплив міграції на країни, що відправляють робочу силу, очікуючи, що міграція зменшить рівень бідності, безробіття та перенаселення в цих країнах.

Неокласична теорія міграції намагалася пояснити рух людей між країнами, зосереджуючись на різниці в заробітній платі, надлишку робочої сили та

накопиченні капіталу. Вона передбачає, що люди переїжджають з регіонів з низькими зарплатами і надлишком робочої сили до регіонів з високими зарплатами і дефіцитом робочої сили, щоб максимізувати свої доходи. Однак цю теорію критикують за те, що вона спрощує фактори, які впливають на міграцію, ігнорує недоліки ринку, робить мігрантів і суспільства однорідними. Вона не враховує вплив політики та умов у країнах походження і приймаючих країнах. Хоча неокласична теорія зосереджується на попиті та пропозиції робочої сили, важливішим фактором є продуктивність праці. Вища продуктивність означає вищу заробітну плату, що приваблює людей з інших країн. Але обмеженням цієї моделі є те, що міграція впливає на відносний попит і пропозицію робочої сили. Коли люди залишають країни з надлишком робочої сили, там заробітна плата починає зростати. І навпаки, у країнах, куди мігранти прибувають, пропозиція робочої сили зростає, а заробітна плата починає падати.

Для того, щоб заповнити прогалини і врахувати ширший спектр факторів в економічних дослідженнях, були запропоновані альтернативні підходи до пояснення міграції. Одним з таких підходів є **нова економічна теорія міграції**. Відмінність від неокласичної теорії, яка бачить міграцію як індивідуальне рішення з метою максимізації доходу, полягає у тому, що нова теорія враховує більше змінних, які впливають на рішення про переїзд.[16, с. 108]. Основна ідея полягає в тому, що рішення про переїзд часто приймаються не окремими людьми, а цілими сім'ями, які прагнуть покращити своє фінансове становище та зменшити економічні ризики. Нова теорія враховує не лише особисті причини, а й вплив сім'ї, а також різницю в умовах ринку праці, кредитування та соціальних послуг між країнами. Міграція розглядається як спосіб забезпечення стабільного доходу для всієї родини та доступу до кращих можливостей. Крім того, дохід, в цій теорії не є однорідним благом, як це передбачалося неокласичною економікою.

Після Другої світової війни виникла інша теорія міграції, відома як **теорія світової системи**, вона пояснює, як економічні та політичні відносини між країнами впливають на міграцію. Світ поділений на розвинені країни (центр) і

менш розвинені країни (периферія). Розвинені країни контролюють більшу частину світових ресурсів і мають економічну та політичну владу. Центр використовує ресурси і працю периферії для власного збагачення, що створює економічні та соціальні нерівності між країнами [17]. Менш розвинені країни часто стають залежними від розвинених країн через торгівлю, інвестиції та політичний вплив, що обмежує їх здатність розвиватися самостійно. Люди з периферійних країн часто мігрують до центрів у пошуках кращих можливостей через економічні проблеми, бідність або відсутність робочих місць у рідній країні. Історія колоніалізму, імперіалізму та глобалізації відіграє важливу роль у формуванні сучасних економічних відносин, і вплив минулого досі відчувається в сучасних міграційних процесах. Крім того, теорія стверджує, що міграція спричиняє відтік мізків, коли кваліфіковані та освічені працівники залишають свої країни, щоб знайти роботу в більш розвинених країнах. Це, в свою чергу, збільшує нерівність між країнами, оскільки розвинені країни отримують додаткові переваги від притоку кваліфікованої робочої сили, тоді як менш розвинені країни втрачають цінні людські ресурси.

Теорію критикують за те, що вона вважає міграцію неминучою через економічну нерівність між країнами та викривлення міжнародного ринку праці. Але ні неокласичні, ні історико-структурні теорії не можуть пояснити, чому одні люди мігрують, а інші ні, навіть якщо живуть у тих самих умовах. Тому була розроблена нова теорія міграції – **теорія «push-pull»** (притягування-відштовхування) [18]. Ця концепція пояснює рішення про міграцію як результат дії двох основних причин:

❖ **push-фактори** (притягуючі фактори) – це обставини, які роблять життя в рідній країні або регіоні нестерпним. Наприклад, економічні труднощі, такі як високе безробіття, низькі заробітки і бідність, можуть змусити людей шукати кращих можливостей за кордоном. Політичні проблеми, такі як війни, політичні репресії і нестабільність уряду, також можуть змусити людей покинути свої домівки. Соціальні умови, як-от дискримінація або відсутність можливостей для освіти і кар'єрного росту, додають до цього списку. Природні

катастрофи, такі як посухи, повені і землетруси, теж можуть змушувати людей мігрувати.

❖ pull-фактори (відштовхуючі фактори) – це обставини, які роблять інші країни або регіони привабливими для мігрантів. Наприклад, економічні можливості, як-от вищі заробітки, більше робочих місць і кращі умови праці, можуть спонукати людей переїхати. Політична стабільність, мир і захист прав і свобод також є сильними привабливими факторами. Соціальні умови, такі як доступ до якісної освіти, охорони здоров'я і кращі житлові умови, також можуть залучати мігрантів. Крім того, приємний клімат і відсутність природних катастроф можуть стати додатковими мотивами для переїзду.

Таким чином, модель push-pull допомагає зрозуміти, що міграція є результатом впливу як негативних факторів, які змушують людей покидати свої домівки, так і позитивних факторів, які приваблюють їх до нових місць. Ця модель пояснює комплекс причин, які впливають на рішення людей про міграцію, роблячи її зрозумілою і логічною. Попри те, що модель «притягування-відштовхування» дає загальне уявлення про мобільність людей, вона має свої недоліки. Вона не визначає, наскільки важливі різні фактори для прийняття рішення про міграцію. Також ця модель не дозволяє точно перевірити роль різних факторів через емпіричні дослідження. Крім того, вона ігнорує те, що одні й ті самі умови можуть по-різному впливати на різних людей.

Також варто згадати ще одну з сучасних теорій міграції – **теорію подвійного ринку праці**. Вона стверджує, що міжнародна міграція виникає через постійний попит на працю іммігрантів у розвинених країнах. За цією теорією, міграція викликана не так проблемами в країнах, звідки люди емігрують, як привабливими можливостями в країнах, які їх приймають. [19] Теорія подвійного ринку праці не розглядає мікрорівневі рішення окремих людей, такі як аналіз витрат і вигод. Натомість вона намагається пояснити міграцію через глобальний попит на робочу силу. Відповідно до цієї теорії, попит на трудових мігрантів породжується структурними потребами економіки розвинених країн, а не різницею в оплаті праці чи побажаннями окремих людей

або сімей. Попри це, теорія подвійного ринку праці зазнала критики. Її припущення суперечать макрорівневим моделям, особливо тим, що пояснюють міграцію через економічні умови в різних країнах. Критики вважають, що теорія недооцінює роль різниці в оплаті праці та індивідуальних мотивів мігрантів. За цією теорією країна з розвиненою економікою, де є багато робочих місць, які місцеве населення не хоче займати через низьку зарплату та важкі умови праці, ці вакансії заповнюють мігранти з інших країн, де економічні умови ще гірші. Саме потреби економіки розвиненої країни створюють попит на цих мігрантів, а не бажання самих мігрантів виїхати зі своєї країни.

Підсумовуючи все вищесказане, зрозуміло, що жодна теорія не може повністю охопити складність та багатогранність міграції. Кожна з них має свої сильні сторони та недоліки. Це очікувано, оскільки міграція є складним і неоднозначним явищем, що охоплює багато сфер життя. Мотивація людської мобільності не завжди полягає лише в економічних вигодах, але також включає культурні, психологічні, соціальні та емоційні фактори, які важко пояснити чи узагальнити. Наприклад, ці нематеріальні чинники міграції включають людські потреби, зазначені в ієрархії потреб Маслоу [20], такі як соціальні зв'язки, відчуття безпеки та самореалізація. Усі ці фактори важливі для добробуту людини, і нехтування ними призводить до нездатності повністю зрозуміти рушійні сили міграції. Це також може призвести до помилок у розробці політики, пов'язаної з людською мобільністю. Отже, для ефективного управління міграційними процесами важливо враховувати як економічні, так і нематеріальні чинники, що впливають на міграційні рішення людей. Лише такий комплексний підхід дозволить створити більш адекватну та справедливую політику у сфері міграції.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА МІЖНАРОДНУ МІГРАЦІЮ РОБОЧОЇ СИЛИ

2.1. Загальноєкономічна та організаційна характеристика міграційної політики ЄС

Міграційна політика Європейського Союзу відіграє важливу роль у розвитку регіону та його здатності справлятися з глобальними викликами. В умовах міжнародної міграції робочої сили ключовим аспектом є законодавча база, яка регулює процеси міграції, захищає права мігрантів та сприяє інтеграції іноземних працівників у ринки праці країн-членів ЄС. Сучасна міграційна політика Європи спрямована на створення ефективних правових та організаційних механізмів, що дозволяють управляти міграційними потоками, забезпечувати економічну стабільність та соціальну згуртованість.

Законодавча база Євросоюзу у сфері міграції включає директиви, регламенти та угоди, які встановлюють загальні принципи та правила для всіх країн-членів. Важливим аспектом є узгодження національних законодавств з європейськими нормами, що допомагає створити єдиний правовий простір для мігрантів. Крім того, політика ЄС підкреслює важливість співпраці між країнами-членами та взаємодії з третіми країнами для ефективного управління міграційними процесами.

Розглянемо загальноєкономічні та організаційні аспекти міграційної політики ЄС. Зокрема, проаналізуємо основні законодавчі акти, інституційні структури та програми, що визначають підходи до регулювання міжнародної міграції робочої сили. Це допоможе зрозуміти, як Європейський Союз забезпечує баланс між потребами ринку праці та соціальною інтеграцією мігрантів, а також оцінити економічний вплив міграційної політики на розвиток регіону.

Загальноєвропейська система притулку

З 1999 року біженці, які прибувають до Європи, підпадають під дію законів, що діють відповідно до Загальноєвропейської системи притулку

(CEAS). Ці закони були прийняті, щоб забезпечити захист для тих, хто рятується від переслідувань, і заборонити державам-членам Європейського Союзу повертати людей до країн, де їм загрожує небезпека.

CEAS має на меті створити узгоджені та справедливі стандарти для обробки заяв про притулок, надання статусу біженця та забезпечення правових гарантій для шукачів притулку. Однак, попри загальноєвропейські норми, багато аспектів залишаються на розсуд окремих держав-членів ЄС, які встановлюють власні процедури надання та позбавлення міжнародного захисту [21].

Один з основних принципів CEAS – запобігання поверненню шукачів притулку до країн, де їм загрожує переслідування або серйозна шкода, що відомо як принцип невисилання. Цей принцип є наріжним каменем міжнародного права у сфері захисту прав біженців. Незважаючи на це, процес надання притулку у Європі залишається складним та часто залежить від політичних і соціальних умов у конкретних країнах. Наприклад, під час міграційної кризи 2015 року багато країн Союзу зіткнулися з надзвичайним тиском на свої системи прийому біженців, що призвело до різних підходів у наданні притулку та соціальної підтримки мігрантів.

Серед основних викликів CEAS є забезпечення рівних стандартів прийому та інтеграції біженців по всій Європі, а також ефективна координація між країнами-членами для розподілу відповідальності за шукачів притулку. Загальноєвропейська система надання притулку є важливим кроком у створенні гуманної та справедливої системи захисту для тих, хто шукає притулок в Європі. Однак для досягнення повної ефективності цієї системи необхідно продовжувати працювати над гармонізацією процедур і стандартів, а також забезпеченням солідарності та відповідальності серед усіх держав-членів Євросоюзу.

Однією з ключових новацій, що зараз обговорюються, є запровадження нової прикордонної процедури [22]. Ця процедура застосовуватиметься, коли людина подає заяву про надання притулку на зовнішньому кордоні ЄС, затримується за незаконний перетин кордону або рятується під час пошуково-рятувальної операції. За цією процедурою заявники вважатимуться такими, що

ще не вїхали на територію держави-члена ЄС. Це означає, що їхні заяви будуть розглядатися швидше, і вони залишатимуться у спеціальних прикордонних центрах на час розгляду їхніх справ [23].

Ця процедура буде обов'язковою для осіб, які становлять загрозу національній безпеці або громадському порядку, тих, хто ввів в оману органи влади, або мають громадянство країни, де рівень визнання притулку нижче 20% [24]. Це дозволить зосередити ресурси на тих, хто дійсно потребує захисту, і водночас забезпечити швидкий і справедливий розгляд заяв.

Нова система має на меті підвищити ефективність міграційної політики ЄС, зменшити навантаження на національні системи притулку та забезпечити більш справедливий розподіл відповідальності між державами-членами. Це важливий крок до створення більш гуманної та організованої системи притулку в Європі, де права кожного шукача притулку будуть гарантовані, а процедури стануть більш прозорими і передбачуваними.

Директива про умови прийому біженців

Директива про умови прийому біженців встановлює єдині стандарти прийому шукачів притулку по всій території Європейського Союзу, забезпечуючи їм гідні умови життя під час розгляду їхніх заяв. Перша версія цієї директиви була прийнята у 2003 році, що стало важливим кроком у створенні узгодженого підходу до прийому біженців у різних країнах-членах ЄС. Проте з часом виявилось, що необхідно оновити та покращити ці стандарти, щоб вони відповідали сучасним реаліям і викликам. У результаті в 2013 році було прийнято перероблену версію директиви в рамках другого етапу проекту Загальноєвропейської системи притулку [25].

Основна мета цієї директиви – забезпечити шукачам притулку доступ до житла, харчування, медичної допомоги та освіти, а також гарантувати їхні основні права під час перебування у Європі. Це включає не лише матеріальне забезпечення, але й психологічну підтримку, особливо для вразливих груп, таких як діти, люди похилого віку та жертви насильства. Оновлена директива передбачає більш чіткі вимоги до умов проживання, забезпечення безпеки та

гігієни у центрах прийому, а також доступ до правової допомоги [26]. Також передбачено спеціальні заходи для інтеграції біженців у місцеві громади, що включають курси мовної підготовки та програми соціальної адаптації. Це важливий крок у напрямку створення більш гуманної та скоординованої системи, яка враховує потреби і права кожного біженця. Забезпечення належних умов прийому є ключовим елементом міграційної політики Союзу, оскільки це не лише підтримка людей у важкий період їхнього життя, але й інвестиція у майбутнє, сприяючи соціальній згуртованості та стабільності у всьому регіоні.

Кваліфікаційна директива

Кваліфікаційна директива визначає, хто може претендувати на різні види міжнародного захисту, такі як статус біженця або додатковий захист. Початкова версія цієї директиви була прийнята в 2004 році, що стало важливим кроком у встановленні загальних критеріїв для визнання біженців у всіх країнах-членах ЄС. Проте, з часом виникла потреба у внесенні змін, щоб адаптувати ці стандарти до нових викликів і реалій. У результаті у 2011 році була прийнята оновлена версія Кваліфікаційної директиви в рамках другого етапу проекту Загальноєвропейської системи притулку (CEAS) [27].

Сьогодні, на третьому етапі реалізації проекту CEAS, планується замінити Кваліфікаційну директиву на Кваліфікаційний регламент. Ця зміна покликана зробити правила ще більш чіткими і узгодженими по всій Європі [28]. Основна мета кваліфікаційної директиви – забезпечити, щоб усі, хто дійсно потребує захисту, могли його отримати. Це включає визначення критеріїв для надання статусу біженця та додаткового захисту. Статус біженця надається тим, хто тікає від переслідувань через свою расу, релігію, національність, політичні погляди або приналежність до певної соціальної групи. Додатковий захист надається особам, які не підпадають під визначення біженця, але все ще потребують захисту через ризик серйозної шкоди, такої як смертна кара, тортури або інші нелюдські чи принизливі види поводження.

Регламент Eurodac

Регламент Eurodac створює базу даних, яка дозволяє збирати, передавати і порівнювати відбитки пальців шукачів притулку та інших категорій мігрантів. Ця база даних є ключовим елементом, що визначає, яка держава-член ЄС відповідає за розгляд заяви про надання притулку. Eurodac був створений відповідно до законодавства ЄС Регламентом Ради 2725/2000 від 11 грудня 2000 року [29]. З моменту свого створення система значно покращила можливості держав-членів у визначенні країни, відповідальної за розгляд заяви про притулок, шляхом обміну біометричними даними.

У рамках другої фази проекту CEAS, 16 червня 2013 року була прийнята оновлена редакція Регламенту про Eurodac. Це оновлення зробило систему більш ефективною та розширило її функціональні можливості, зокрема дозволити використання бази даних у боротьбі з тяжкими злочинами та тероризмом. Проте розвиток ситуації з міграцією в Європі вимагав подальших змін. У 2016 році, Європейська Комісія знову оновила Eurodac, тим самим покращила функціонування системи, розширивши коло осіб, чиї дані можуть бути зібрані, та включивши неповнолітніх без супроводу [30]. Також були запропоновані заходи для покращення захисту даних та прав людини.

Eurodac відіграє важливу роль у забезпеченні справедливості та ефективності системи притулку в ЄС. Завдяки цій базі даних можна швидко і точно визначити, чи подавав шукач притулку заяву в іншій країні Європи, що допомагає уникнути дублювання заяв та зменшити навантаження на окремі країни. Однак, важливо також забезпечити, щоб використання цієї системи відповідало правам людини та забезпечувало належний захист персональних даних.

Директива про тимчасовий захист

У 2001 році, в рамках першого етапу реалізації Загальноєвропейської системи притулку, була прийнята Директива про тимчасовий захист. Ця директива дозволяє Європейському Союзу швидко реагувати на ситуації масового припливу переміщених осіб з країн, що не є членами Союзу, надаючи

їм негайний і тимчасовий захист. Важливо зазначити, що цей тимчасовий захист є окремим від регулярного притулку, пропонованого CEAS, і призначений для того, щоб швидко допомогти людям у надзвичайних ситуаціях.

Наприклад, у 2022 році, коли внаслідок війни в Україні мільйони людей були змушені покинути свої домівки, ЄС активував Директиву про тимчасовий захист вперше в історії. Це дозволило біженцям з України швидко отримати доступ до захисту, медичної допомоги, освіти та ринку праці в країнах Європи без необхідності проходити тривалий процес подання заяви на притулок [31].

Директива про тимчасовий захист також спрямована на забезпечення рівномірного розподілу навантаження між державами-членами ЄС, аби уникнути перевантаження окремих країн. Вона передбачає координацію дій між країнами-членами та надає їм фінансову і технічну підтримку для ефективного управління ситуацією. Такі механізми швидкого реагування є надзвичайно важливими у сучасному світі, де конфлікти та природні катастрофи можуть раптово змусити людей шукати безпечного притулку. Директива про тимчасовий захист є свідченням готовності Європи діяти солідарно і швидко, щоб допомогти тим, хто опинився у скрутному становищі. Вона дозволяє забезпечити негайну допомогу тим, хто її потребує, і підтримувати стабільність та безпеку у всьому регіоні.

Рамковий регламент ЄС про переселення та форс-мажорні обставини

Після безпрецедентного напливу мігрантів до ЄС у 2015 році, Європейська служба зовнішніх дій запропонувала програму переселення для підтримки Італії та Греції, які найбільше постраждали від цієї кризи. У відповідь на цю пропозицію Європейська Комісія в травні 2015 року, Рада ЄС ухвалила два рішення - 2015/1523 і 2015/1601 [32]. Ці рішення передбачали створення тимчасового механізму переселення 160 000 заявників, які потребують міжнародного захисту, з Греції та Італії. Програма повинна була бути реалізована протягом двох років до вересня 2017 року

Регламент про кризу та форс-мажорні обставини був запропонований у 2020 році, щоб забезпечити ефективне управління міграційними потоками у

надзвичайних ситуаціях [33]. Однак, на засіданні Ради з питань юстиції та внутрішніх справ 2023 року не вдалося досягти згоди щодо спільної переговорної позиції з Європейським парламентом. Попри це, представники іспанського головування висловили оптимізм і впевненість, що переговорний мандат може бути узгоджений у найближчий час. Це означає, що є надія на швидке просування вперед у цьому важливому питанні. Цей регламент має на меті створення стабільної основи для реагування на міграційні кризи, забезпечення безпеки та дотримання прав людини. Він покликаний допомогти Європі бути готовим до будь-яких непередбачуваних ситуацій, з якими можуть зіткнутися держави-члени. Затримка у досягненні згоди підкреслює складність і чутливість питань міграції, але впевненість іспанського головування дає підстави сподіватися на позитивні зміни.

2.2. Аналіз ринку праці ЄС та його вплив на міжнародну міграцію робочої сили

На 2023 рік у Європейському Союзі проживає приблизно 448,8 мільйона людей. З них 27,3 мільйона – це особи, які не є громадянами країн Європи, що становить близько 6% від загальної кількості населення. Крім того, 42,4 мільйона людей народилися за межами Союзу, що складає 9% усіх жителів.

У 2022 році близько 7 мільйонів людей іммігрували до країн ЄС [34]. З них 5,1 мільйона людей приїхали з країн, що не входять до складу Європи, а 1,5 мільйона людей, які раніше проживали в одній країні Євросоюзу, мігрували до іншої країни ЄС. Для 400 000 іммігрантів країна попереднього проживання невідома.

У 2022 році найбільше іммігруючих осіб було зафіксовано в Німеччині (2 072 000 осіб, 30% усіх іммігрантів країн Європи), Іспанії (1 259 000, 18%), Франції (431 000, 6%) та Італії (411 000, 6%). Іммігранти до цих чотирьох країн становили 60% усіх іммігрантів Союзу у 2022 році. Словаччина (5 500), Кіпр

(31 100), Люксембург (31 400) та Мальта (35 000) мають найменшу кількість іммігрантів.

У багатьох країнах Європейського Союзу переважна більшість іммігрантів не є громадянами країни, до якої вони переїжджають. У 2022 році більше половини іммігрантів були не громадянами 25 із 27 країн ЄС. Найбільші частки спостерігалися в Чехії (99%), Люксембурзі, Мальті та Австрії (усі 95%). З іншого боку, у Словаччині 67% іммігрантів у 2022 році мали національне громадянство, за нею йдуть Румунія (65%), Португалія (49%) і Болгарія (47%).

У 2022 року основні причини, через які мігранти, залишаються в Європі, представлені в таблиці 2.1. Розглянемо ці причини:

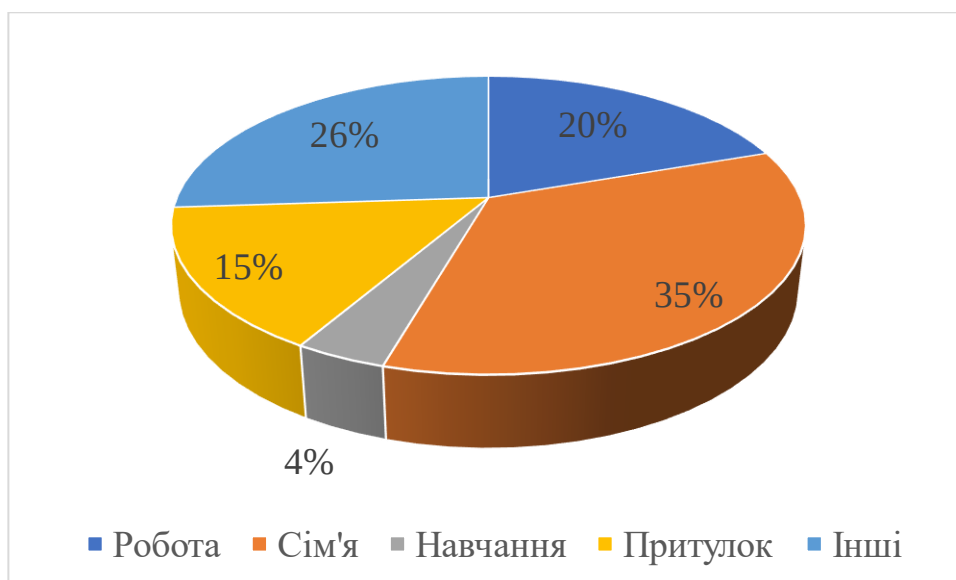

Рисунок 2.1. Причини, по яким залишаються в ЄС

Джерело: розроблено автором на основі [35]

Найбільша частка людей залишаються в Європі через сімейні обставини. Це становить 35% або 8 058 102 осіб. Сімейні причини можуть включати возз'єднання з родиною, догляд за близькими чи створення нової сім'ї.

Друге місце займають економічні причини. Близько 20% або 4 567 198 людей залишаються через працевлаштування. Європейський Союз приваблює багатьох фахівців завдяки своїй економічній стабільності, високим стандартам життя та наявності вакансій у різних галузях.

Приблизно 15% або 3 592 186 людей знаходять в ЄС притулок. Це люди, які рятуються від переслідувань, війн або інших небезпек у своїх рідних країнах.

4% або 917 346 людей залишаються в Союзі через навчання. Європейські університети та освітні програми приваблюють студентів з усього світу своєю якістю освіти та науковими можливостями.

Нарешті, 26% або 6 036 316 людей залишаються в Європі з інших причин. Ця категорія включає дозволи, видані лише з метою проживання, а також жертвам торгівлі людьми та неповнолітнім без супроводу дорослих, або з усіх інших причин, з яких може бути виданий дозвіл на проживання.

Ці дані підкреслюють різноманітність причин, через які люди обирають залишатися в Європі. Вони також демонструють важливість ЄС як місця, яке надає можливості для роботи, навчання, безпеки та сімейного життя для мільйонів людей з усього світу.

Працевлаштування іммігрантів

У 2022 році на ринку праці ЄС було зайнято 9,93 мільйона осіб, які не є громадянами ЄС, з 193,5 мільйона осіб у віці від 20 до 64 років [35]. Це становить 5,1% від загальної кількості працюючих у цьому віковому діапазоні. Проте рівень зайнятості серед населення працездатного віку був значно вищим для громадян ЄС (77,1%) порівняно з негромадянами Європи (61,9%). Різниця в рівні зайнятості між громадянами та негромадянами Союзу вказує на існуючі бар'єри для інтеграції іммігрантів у ринок праці. Незважаючи на ці виклики, багато іноземців, є необхідними працівниками, які відіграють важливу роль у функціонуванні економіки ЄС [36]. У 2022 році іноземці, були перепредставлені в деяких конкретних секторах економіки та професіях, таблиці 2.1 та 2.2:

Таблиця 2.1

Сектори економіки в яких, нерезиденти ЄС були найбільше представлені

<i>Сектор</i>	<i>Працевлаштування іноземців</i>	<i>Працевлаштування громадян ЄС</i>
Заклади розміщення та харчування	11.3%	4.2%
Адміністративно-допоміжна діяльність	7.6%	3.9%
Домашня робота	5.9%	0.7%
Будівельна галузь	9.1%	6.6%

Джерело: розроблено автором на основі [36]

Таблиця 2.2

Професії, в яких нерезиденти ЄС були найбільше представлені

<i>Професійна група</i>	<i>Працевлаштування іноземців</i>	<i>Працевлаштування громадян ЄС</i>
Прибиральники	11.4%	2.9%
Працівники сфери персональних послуг	7.3%	4.1%
Працівники по догляду за хворими	5.5%	3.0%
Будівельники	6.1%	3.7%
Працівники гірничодобувної промисловості, будівництва та транспорту	6.0%	2.5%
Кухарі	2.6%	0.6%
Працівники сільського, лісового та рибного господарств	2.4%	0.7%

Джерело: розроблено автором на основі [36]

У діяльності закладів розміщення та харчування іноземці становлять 11.3% зайнятих, тоді як серед громадян Європи цей показник складає лише 4.2%. Професії в цій сфері включають помічників з приготування їжі, де мігранти також значно перепредставлені (2.6% проти 0.6%). У секторі *адміністративна та допоміжна діяльність* зайнятість іноземних громадян становить 7.6% у порівнянні з 3.9% серед європейців. Цей показник співвідноситься з високою часткою мігрантів у професіях, що передбачають адміністративну підтримку. У секторі *домашня робота* громадяни третіх країн становлять 5.9% зайнятих у цьому секторі, тоді як громадяни Європи - лише 0.7%. Це співвідноситься з професіями, де нерезиденти ЄС займаються *доглядом за хворими* (5.5% проти 3.0%) та *персональними послугами* (7.3% проти 4.1%). У будівництві іммігранти займають 9.1% робочих місць, порівняно з 6.6% серед європейців. Відповідно, мігранти також значно представлені серед будівельників (6.1% проти 3.7%). У *сільському, лісовому та рибному господарствах* мігранти складають 2.4% зайнятих у цьому секторі проти 0.7% серед громадян ЄС, що показує їх важливу роль у фізично важких та сезонних роботах.

Іммігранти роблять вагомий внесок у ринок праці ЄС, особливо у тих секторах і професіях, де є значний попит на робочу силу. Вони виконують ключові функції, що підтримують економіку та забезпечують безперебійну роботу багатьох галузей. Порівняння двох таблиць показує, що іммігранти часто займають робочі місця, які можуть бути менш привабливими для місцевих громадян, але є критично важливими для економічного зростання та соціального добробуту. Тепер розглянемо сектори та професії, де іноземці були недостатньо представлені, щоб зрозуміти, у яких галузях існує потенціал для залучення більшої кількості мігранти та можливості для поліпшення їхньої інтеграції, таблиці 2.3 та 2.4.

Таблиця 2.3

Сектори економіки в яких, нерезиденти ЄС були найменше представлені

<i>Сектор</i>	<i>Зайнятість іммігрантами</i>	<i>Зайнятість громадян ЄС</i>
Державне управління та оборона	1.1%	7.4%
Освіта	3.9%	7.6%
Охорона здоров'я людини та соціальна робота	8.5%	11.2%
Професійна, наукова і технічна діяльність	3.8%	6.0%

Джерело: розроблено автором на основі [36]

Таблиця 2.4

Професії, в яких нерезиденти ЄС були найменше представлені

<i>Професійна група</i>	<i>Зайнятість іммігрантами</i>	<i>Зайнятість громадян ЄС</i>
Викладачі	2.4%	5.5%
Працівники з бізнесу та адміністрування	2.6%	6.8%
Канцелярські та адміністративні працівники	1.5%	4.4%
Науково-технічні спеціалісти	1.7%	3.5%
Працівники з бізнесу та управління	2.3%	4.5%
Медичні працівники	1.5%	3.1%

Джерело: розроблено автором на основі [36]

Аналізуючи дані, в таблицях 2.3 та 2.4 можна сказати наступне. З одного боку, іммігранти часто займають менше робочих місць у таких секторах, як державне управління, освіта, охорона здоров'я та соціальна робота, а також у секторі професійної, наукової і технічної діяльності. Це свідчить про нестачу представленості іммігрантів у сферах, які можуть вимагати спеціалізованої кваліфікації або міцних мовних навичок. Також вони менше представлені у деяких конкретних професіях, таких як викладачі, працівники з бізнесу та

адміністрування, канцелярські та адміністративні робітники. Це може вказувати на обмеження доступу до певних сфер ринку праці для мігрантів, а також на недостатнє визнання їхніх кваліфікацій та досвіду.

Це все підкреслює потребу у політиці та програмах, спрямованих на забезпечення більшої інтеграції іммігрантів у різні сфери економіки та професійні галузі. Це може включати заходи для полегшення доступу до освіти та навчання, вдосконалення систем визнання кваліфікацій, підтримку в активному пошуку роботи та створення умов для розвитку професійних навичок. Забезпечення більш рівних умов на ринку праці сприятиме ефективнішому використанню та максимізації потенціалу всіх працівників, що в свою чергу сприятиме стійкому економічному зростанню та соціальному розвитку.

2.3. Правові аспекти міграції в ЄС: легальна та нелегальна міграція, біженці з України

Біженці з України

З початку військової агресії росії проти України в лютому 2022 року Європа зіткнулася з найбільшим напливом біженців з часів Другої світової війни. Мільйони людей втекли від війни, шукаючи притулку в країнах ЄС.

4 березня 2022 року ЄС активував директиву про тимчасовий захист, яка була прийнята ще в 2001 році у відповідь на масове переміщення населення під час збройних конфліктів на Західних Балканах, зокрема в Боснії і Герцеговині та Косово. У вересні 2023 року міністри досягли політичної домовленості про продовження тимчасового захисту до 4 березня 2025 року. Остаточне рішення було прийнято 19 жовтня 2023 року.

Станом на березень 2024 року вже понад 4 мільйони осіб [37] з України скористувалися цим механізмом тимчасового захисту. Цей механізм допомагає людям, які рятуються від війни, знайти тимчасовий притулок та підтримку в Європі, що є важливим кроком у забезпеченні їхньої безпеки та добробуту в умовах кризи.

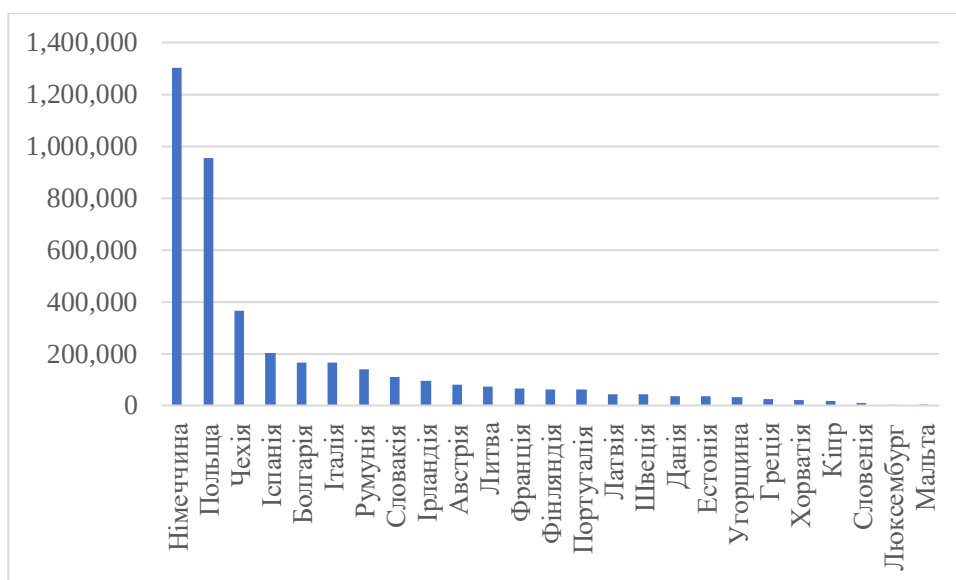

Рисунок 2.2. Кількість біженців з України в країнах ЄС

Джерело: розроблено автором на основі [37]

Найпопулярнішими напрямками для українських біженців є Німеччина, яка прийняла найбільшу кількість осіб (1 301 790 або 30% від загальної кількості в ЄС); Польща, де знайшли притулок 955 520 осіб (24%); Чехія, яка прийняла 364 375 біженців (9%). Загалом понад 98% осіб, які отримали тимчасовий захист у ЄС, є громадянами України. Серед них майже половина жінок (46,3%), діти складають 33,3%, а чоловіки – 20,4% [38]. Схема тимчасового захисту поширюється на осіб, які проживали в Україні станом на 24 лютого 2022 року або до цієї дати, зокрема на:

- громадян України та членів їх сімей;
- іноземців та осіб без громадянства, які користувалися міжнародним захистом в Україні (наприклад, біженці та особи, які потребують додаткового захисту);
- негромадян України з посвідкою на постійне проживання, які не можуть повернутися до країни походження в безпечних і довгострокових умовах.

Цей захист також може бути надано іншим категоріям осіб, зокрема:

- громадянам України, які покинули Україну незадовго до 24 лютого 2022 року;
- громадянам України, які опинилися на території ЄС незадовго до 24 лютого 2022 року (наприклад, під час відпустки або з робочою метою);
- негромадянам України з дозволом на тимчасове проживання, які не можуть повернутися в країну походження в безпечних і довгострокових умовах.

Усім людям, які тікають з України, незалежно від того, до якої категорії вони належать, надається доступ до ЄС до повернення в країну походження. Схема тимчасового захисту передбачає надання дозволу на проживання, доступ до ринку праці та житла, медичну допомогу, а також доступ до освіти для дітей. Це створює необхідні умови для тимчасової інтеграції і стабільності для тих, хто шукає притулку в Європі. Крім того дана схема надає українцям безвізовий режим, що дозволяє їм після в'їзду на територію Європи вільно пересуватися протягом 90 днів та обирати країну ЄС, в якій вони хочуть скористатися правом на тимчасовий захист. Щоб допомогти біженцям, Союз також вжив конкретних заходів, серед яких [39]:

- механізм тимчасового захисту для людей, які тікають від війни;
- виділення 2,62 мільярдів євро на гуманітарну допомогу;
- підтримка цивільного захисту для України, Чехії, Польщі, Словаччини, Молдови та ООН в справах біженців;
- фінансова та технічна підтримка країнам-членам, які приймають біженців;
- підтримка в управлінні кордонами для країн ЄС та Молдови.

Як ми можемо помітити, Євросоюз повністю солідарний з Україною та її народом. У відповідь на російську агресію Європа продемонструвала єдність і силу, надавши Україні не тільки скоординовану гуманітарну допомогу, але й політичну, фінансову та матеріальну підтримку – все це свідчить про єдність і співчуття європейських країн. Така координація зусиль є важливим кроком у забезпеченні безпеки та добробуту людей, які рятуються від війни, а також у сприянні стабільності і розвитку регіону в умовах кризи. Ефективність

міграційної політики ЄС стала очевидною в цей період, коли тимчасовий захист, швидка реакція на потреби біженців і комплексна підтримка дозволили сотням тисяч людей знайти притулок та інтегруватися в нові спільноти. Ця політика не лише допомагає постраждалим від конфлікту, але й зміцнює внутрішню єдність та солідарність Європейського Союзу.

Нелегальна міграція

У 2022 році 6,98 мільйона осіб іммігрували до ЄС, тоді як 2,73 мільйона емігрували з Європи, що залишило чисту імміграцію на рівні 4,25 мільйона осіб. Незаконне ввезення мігрантів є складною глобальною злочинною діяльністю. Бідність, соціальна і політична нестабільність, а також обмеженість легальних шляхів міграції штовхають людей до злочинних мереж, які сприяють їх нелегальному в'їзду, транзиту або перебуванню в Євросоюзі. Подорож до ЄС може бути надзвичайно небезпечною, і контрабандисти часто наражають мігрантів на небезпеку для життя та насильство. Загибель людей у Середземному морі підкреслює необхідність рішучих і термінових дій з боку ЄС [40].

Нелегальне переправлення мігрантів морем є однією з найнебезпечніших форм незаконної міграції, яка часто вимагає серйозної гуманітарної допомоги. Берегові та військово-морські служби країн ЄС, за підтримки Європейського агентства з прикордонної та берегової охорони (Frontex), докладають значних зусиль для порятунку людей, які зазнають лиха на морі.

Попри часту увагу до нелегальної міграції, реальність така, що нелегальні в'їзди складають лише невелику частку міграції до ЄС (рисунки 2). Більшість нелегальних мігрантів спочатку в'їжджають до Європи на законних підставах за короткостроковими візами, але залишаються в регіоні з економічних причин після закінчення терміну дії візи. Ефективне управління зовнішніми кордонами має вирішальне значення для Європейського Союзу. У 2023 році Європейська комісія ухвалила повідомлення, що встановлює багаторічну стратегічну політику для європейського інтегрованого управління кордонами [41]. Ця політика визначає пріоритети та стратегічні орієнтири для забезпечення високого рівня безпеки. Вона включає використання інформаційних технологій,

таких як Візова інформаційна система, і біометричних даних, зокрема відбитків пальців, для ідентифікації осіб.

Рисунок 2.3. Співвідношення кількості випадків легальної та нелегальної міграції в ЄС впродовж років

Джерело: розроблено автором на основі [36]

Європейська Комісія вживає рішучих заходів для запобігання нелегальній міграції, забезпечуючи, щоб кожна країна ЄС ефективно контролювала свою ділянку зовнішніх кордонів (див. ДОДАТОК «Б»). Крім того, Комісія прагне підвищити ефективність системи управління міграцією в ЄС і забезпечити дотримання основних прав мігрантів. Ці заходи включають законодавчі ініціативи, деякі з яких вже прийняті та впроваджуються, а інші ще обговорюються законодавцями, тобто Радою ЄС та Європейським Парламентом. Серед таких заходів [42]:

- ❖ посилення мандату Frontex з метою підвищення його ефективності на зовнішніх кордонах;
- ❖ запровадження механізму оцінки для перевірки правильності застосування Шенгенських правил;
- ❖ між органами прикордонного нагляду за допомогою Європейської системи прикордонного нагляду (Eurosur);

❖ встановлення правил для спостереження за морськими кордонами в рамках операцій, що координуються Frontex.

Ці заходи є частиною комплексного підходу Євросоюзу до управління міграцією, який включає не лише контроль за кордонами, а й забезпечення прав мігрантів. Наприклад, в рамках Eucosur використовуються сучасні технології, такі як дрони та супутники, що дозволяє ефективно відстежувати рух мігрантів і вчасно надавати їм допомогу, якщо це необхідно. Комісія також наголошує на важливості співпраці з країнами походження та транзиту мігрантів, щоб зменшити фактори, що сприяють нелегальній міграції. Це включає підтримку економічного розвитку, зміцнення правопорядку та створення безпечних і законних шляхів міграції. Загалом, зусилля Європейської Комісії спрямовані на створення безпечного та гуманного середовища для всіх учасників міграційного процесу, де права кожної людини будуть захищені, а країни-члени зможуть ефективно контролювати свої кордони.

Основні події та зміни у боротьбі з нелегальною міграцією з боку ЄС

Європейський Союз активно працює над запобіганням нелегальній міграції, вживаючи рішучих заходів для посилення контролю кордонів та захисту прав мігрантів. Розглянемо основні події та зміни у цій сфері.

Правова база щодо незаконного ввезення мігрантів

У 2002 році ЄС прийняв правову базу для боротьби з незаконним ввезенням мігрантів. Вона складається з двох ключових документів: Директиви, яка визначає відповідальність за сприяння несанкціонованому в'їзду, транзиту і проживанню [43], та Рамкового рішення, яке посилює кримінальну відповідальність за ці правопорушення [44]. Цей комплексний підхід допомагає державам-членам ефективніше боротися з нелегальною міграцією.

У рамках Пакту про міграцію та притулок, Європейська комісія видала настанови щодо імплементації правил ЄС про визначення та запобігання сприянню несанкціонованому в'їзду, транзиту та проживанню [45]. Ці настанови нагадують, що право Євросоюзу не допускає криміналізації гуманітарної діяльності, яка передбачена законом. Державам-членам рекомендується

розрізняти діяльність, спрямовану на надання гуманітарної допомоги, і діяльність, спрямовану на сприяння нелегальному в'їзду, щоб виключити першу з них з-під дії кримінальних санкцій. Наприклад, волонтери, які надають їжу і притулок мігрантам у кризових ситуаціях, не повинні підпадати під дію цих кримінальних санкцій.

Європейська програма з питань міграції та безпеки

У 2015 році кількість нелегальних мігрантів, які в'їжджають до Європи, досягла безпрецедентного рівня. Протягом 2016 року країни ЄС повідомляли про нові прибуття з Африки, Близького Сходу та Азії, багато з яких зверталися за допомогою до злочинних мереж контрабандистів. Щоб запобігти експлуатації мігрантів і зменшити стимули для нелегальної міграції, Європейський Союз визначив боротьбу з незаконним ввезенням мігрантів як пріоритетний напрямок своєї політики [46]. Крім того, Греція та Італія отримали додаткову підтримку для посилення контролю кордонів та розслідування діяльності контрабандистів [47].

Оновлений план дій ЄС проти незаконного ввезення мігрантів (2021-2025)

У 2021 році Європейська комісія ухвалила оновлений план дій проти незаконного ввезення мігрантів на період 2021-2025 років. Цей план посилює оперативну співпрацю та обмін інформацією між країнами Союзу та правоохоронними органами для розслідування та переслідування мереж незаконного ввезення мігрантів. Він охоплює такі сфери, як фінансові розслідування, повернення активів, підробка документів та цифрова контрабанда. План також передбачає тіснішу співпрацю з країнами-партнерами, розташованими вздовж міграційних маршрутів до ЄС [48].

Правила протидії торгівлі людьми та Директива про санкції щодо роботодавців

Мігранти з неврегульованим статусом є більш вразливими до трудової та інших форм експлуатації. Торгівля людьми - це ще один взаємопов'язаний злочин, і ЄС встановив жорсткіші правила для дій проти злочинців, які займаються торгівлею людьми. Правила Євросоюзу гарантують, що жертви

торгівлі людьми мають доступ до допомоги, включаючи можливість тимчасового проживання в ЄС, якщо вони співпрацюють з правоохоронними органами. Також, Європейський Союз стежить за виконанням Директиви про санкції щодо роботодавців, переконуючись, що роботодавці, які наймають нелегальних мігрантів, отримують належні санкції, а нелегальні мігранти можуть реалізувати свої права на отримання заробітної плати та соціальних внесків [49]. Для прикладу, у 2020 році в Іспанії було виявлено кілька випадків трудової експлуатації мігрантів у сільськогосподарському секторі [50], і роботодавці отримали відповідні покарання.

У вересні 2021 року було прийняти зміни Директиви про санкції проти роботодавців. Воно розглядає практичну імплементацію Директиви та визначає заходи для посилення її виконання, зосереджуючись на трьох основних діях [51]: санкції проти роботодавців, захист прав неврегульованих мігрантів та інспекції.

Регламент про створення Європейської мережі офіцерів зв'язку з питань імміграції (мережа ILO)

В рамках Плану дій ЄС щодо боротьби з незаконним ввезенням мігрантів (2015-2020 рр.), Європейська комісія запропонувала новий Регламент, який був прийнятий у 2019 році. Його мета – посилити співпрацю між офіцерами зв'язку Європейської комісії, агентств Євросоюзу та держав-членів, що працюють у третіх країнах. Мережа ІЛО створена для покращення обміну інформацією щодо міграції, застосовуючи скоординований підхід у співпраці з органами влади третіх країн. Діяльність ІЛО має велике значення для запобігання нелегальній міграції, боротьби з незаконним ввезенням мігрантів, сприяння реадмісії нелегальних мігрантів та полегшення легальних шляхів до Європи. Офіцери зв'язку з питань імміграції допомагають виявляти та припиняти діяльність мереж контрабандистів, що діють у Північній Африці та на Близькому Сході [52, с. 7].

ЕМРАСТ та боротьба з незаконним ввезенням мігрантів

У 2010 році ЄС створив цикл політики щодо організованої та тяжкої міжнародної злочинності, відомий як ЕМРАСТ. Серед пріоритетів на 2018-2021 роки був напрямок «Сприяння нелегальній імміграції», який включав співпрацю

між державами-членами Європи для припинення діяльності організованих злочинних угруповань, що сприяють нелегальній імміграції. Щорічно оновлювані Оперативні плани дій визначають важливі заходи, які проводяться країнами ЄС та агентствами, такими як Європол, Євроюст, Frontex та інші. На період 2022-2025 рр. ЕМРАСТ має окремий пріоритет у боротьбі з незаконним ввезенням мігрантів. Завдяки ЕМРАСТ в 2019 році була проведена масштабна операція, яка призвела до арешту понад 8000 осіб, а також було ідентифіковано понад 1400 постраждалих від торгівлі людьми та сексуального насильства над дітьми [53].

Пакт про міграцію та притулок

23 вересня 2020 року був прийнятий Пакт про міграцію та притулок, який встановлює вдосконалені та швидші процедури у всій системі притулку та міграції [54]. Він також встановлює баланс між принципами справедливого розподілу відповідальності та солідарності. Це має вирішальне значення для відновлення довіри між державами-членами та впевненості у спроможності Європейського Союзу управляти міграцією.

Стратегія ЄС щодо добровільного повернення та реінтеграції

27 квітня 2021 року Європейська комісія ухвалила Стратегію Євросоюзу щодо добровільного повернення та реінтеграції. Вона спрямована на збільшення кількості добровільних повернень і покращення якості підтримки, що надається мігрантам [55]. Це підвищує загальну ефективність системи повернення в ЄС. У рамках цієї стратегії, мігранти, які добровільно повертаються до своїх країн, отримують фінансову та логістичну підтримку, що допомагає їм реінтегруватися у свої громади та почати нове життя [56, с. 4].

Як ми можемо побачити, Європейський Союз активно працює над вдосконаленням своїх політик і заходів для забезпечення безпеки своїх кордонів, прав мігрантів і співпраці з іншими країнами. Ці зусилля включають як жорсткі заходи проти незаконної діяльності, так і гуманітарні ініціативи, які допомагають тим, хто потребує допомоги.

Легальна міграція та інтеграція

Легальна міграція є важливою складовою спільної міграційної політики ЄС, яка приносить вигоду як мігрантам, так і країнам походження та призначення. Вона надає людям можливість покращити своє життя та сприяє задоволенню потреб ринку праці в приймаючих країнах. Наприклад, висококваліфіковані фахівці з країн поза Євросоюзу можуть заповнити важливі вакансії, сприяючи економічному зростанню та інноваціям.

Легальна міграція не тільки допомагає в економічному розвитку, але й підтримує «зелений» та цифровий перехід Європейського Союзу. Вона також сприяє соціальній згуртованості та стійкості європейських суспільств. Наприклад, програмі Erasmus+ вдалося об'єднати студентів з різних країн, що допомагає зменшити культурні бар'єри та сприяє міжнародному співробітництву.

Якщо ми аналізуємо організацію легальної міграції, то Євросоюз створив комплексну правову базу для легальної міграції, враховуючи важливість інтеграції мігрантів у приймаючі суспільства. Наприклад, Директива ЄС про блакитну картку встановлює гармонізовані умови в'їзду та проживання для висококваліфікованих працівників [57]. Це дозволяє їм легко знайти роботу в країнах Європи, що відповідає їх кваліфікації. Інші важливі правила регулюють:

- ✓ умови вступу та права студентів і дослідників з країн, що не є членами Євросоюзу;
- ✓ право на возз'єднання сімей;
- ✓ умови та процедури отримання дозволу на довгострокове проживання для громадян країн поза Європи.

Крім того, законодавство ЄС запровадило *єдину процедуру та єдиний дозвіл*, який об'єднує дозвіл на роботу та проживання для працівників з країн, що не є членами Союзу. Це значно спрощує процес міграції для працівників та їх роботодавців [58]. Наприклад, сезонні працівники у сільському господарстві можуть отримати необхідні дозволи швидше та простіше, що є важливим для збирання врожаю вчасно.

Європа також підтримує *схеми трудової мобільності* з країнами, що не є членами Союзу, через пілотні проекти. Ці проекти показують, що з цільовою підтримкою ЄС може допомогти державам-членам розробити програми, які задовольняють потреби роботодавців та сприяють розвитку людського капіталу в країнах-партнерах. Наприклад, програма мобільності між Європою та країнами Північної Африки допомагає молодим фахівцям отримати досвід і навички, які вони можуть використовувати вдома.

У 2019 році Комісія завершила перевірку стану легальної міграції, провівши загальну оцінку цієї правової бази. Це допомогло виявити слабкі місця та запропонувати поліпшення, що дозволяє ЄС залишатися конкурентоспроможним у залученні талановитих мігрантів.

Модернізація легальної міграційної політики

У 2022 році Європейська Комісія представила новий підхід до створення сталої легальної міграційної політики [59]. Основна мета полягає в залученні необхідних навичок і талантів, щоб подолати дефіцит робочої сили та впоратися з демографічними змінами в Європі. У цей же день Комісія також запропонувала оновлення Директиви про довгострокових резидентів та Директиви про єдиний дозвіл. Ці зміни мають на меті:

- зменшити витрати та адміністративний тягар для роботодавців;
- запобігти трудовій експлуатації;
- підтримати інтеграцію та мобільність громадян країн, що не є членами ЄС, які вже проживають і працюють в Європі.

У рамках нової політики Комісія запропонувала створити загальноєвропейську трудову платформу під назвою Кадровий резерв ЄС (EU Talent Pool). Цей інструмент покликаний зробити Європейський Союз більш привабливим для кваліфікованих фахівців з країн поза ЄС та допомогти роботодавцям знайти необхідні таланти. Кадровий резерв буде складатися з кандидатів з країн, що не є членами Союзу, які пройшли відбір на основі своїх кваліфікацій та відповідності міграційним вимогам [60]. Наприклад, висококваліфікований інженер з України, який бажає працювати в Євросоюзі,

може подати свої документи до Кадрового резерву ЄС. Після успішного проходження перевірки він зможе знайти роботу у європейській компанії, яка шукає спеціаліста його рівня.

Отже, легальна міграція та інтеграція є ключовими елементами політики Європи, що сприяють економічному зростанню та соціальній згуртованості. Залучення кваліфікованих мігрантів допомагає вирішувати демографічні виклики та потреби ринку праці, одночасно сприяючи інноваціям та розвитку. Пропозиції щодо модернізації міграційної політики, такі як створення Кадрового резерву, демонструють прагнення Європейського Союзу до ефективного управління міграцією, забезпечуючи вигоди як для мігрантів, так і для приймаючих суспільств.

Блакитна картка ЄС

Так як попередньо було згадано такі легальні види міграції до Євросоюзу, як Блакитна картка та система Еразмус+, варто розповісти про них більш детально. Ці програми є важливими інструментами для залучення кваліфікованих фахівців та студентів з усього світу, і їх правильне функціонування має важливе значення для економічного та соціального розвитку ЄС.

Блакитна картка Євросоюзу – це спеціальний дозвіл, який дозволяє висококваліфікованим працівникам з країн, що не входять до ЄС, проживати та працювати в країнах-членах Європейського Союзу. Вона створена, щоб залучити талановитих фахівців з-за кордону, які можуть внести вагомий вклад в економіку та інноваційний розвиток Європи.

Завдяки новим правилам, які набули чинності у 2023 році, власники Блакитної картки ЄС можуть вільно подорожувати країнами Шенгенської зони для ділових поїздок [61]. Навіть якщо країна, яка видала картку, не є членом Шенгенської зони, власник картки все одно має право в'їжджати до інших країн Шенгенської зони без необхідності отримувати окрему візу. Тобто, громадянин України, який отримав Блакитну картку ЄС у Польщі, завдяки новим правилам, він може поїхати до Німеччини на ділову зустріч без необхідності оформлювати

додаткову візу. Це значно спрощує процес ділових поїздок і робить їх швидшими та зручнішими. Сам термін «блакитна картка» був натхненний «зеленою картою» США (офіційно відомою, як картка постійного резидента) [62, с. 7]. Назва була вибрана для того, щоб показати потенційним іммігрантам, що блакитна картка є європейською альтернативою зеленій картці США. Окрім того, синій колір є основним кольором прапорів та логотипів Європейського Союзу.

Блакитна картка зазнала жорсткої критики з боку урядів країн, що розвиваються, вважалося, що вона спрямована на переманювання талановитих працівників. Міністр охорони здоров'я Південної Африки Манто Тшабалала-Мсіманг зазначив, що кілька африканських країн вже страждають від відтоку кваліфікованих медичних працівників, і ця пропозиція може погіршити ситуацію. А марокканський професор міжнародного економічного права Таджеддін Ель Хуссейні висловився ще гостріше, назвавши це «ною формою колонізації та дискримінації», яка буде важко прийнятною для південних країн [63]. Проте у роботі Аманди Бйорклунда, опублікованій у 2011 році, зроблено висновок, що кваліфіковані малійські мігранти зазвичай виїжджають з наміром повернутися додому через певний час, а повертаючись, вони приносять із собою значний людський капітал у вигляді навичок, досвіду, інформації та нових методів роботи [64, с. 46]. Під час перебування за кордоном грошові перекази від емігрантів часто є важливим джерелом доходу для їхніх країн походження.

Що потрібно для того щоб отримати блакитну картку? По-перше, кандидат повинен мати високий рівень кваліфікації, підтверджений вищою освітою (принаймні бакалавр) або професійним досвідом не менше п'яти років. Також обов'язкова є наявність дійсного трудового договору або обов'язкової пропозиції про роботу в одній з країн ЄС, яка відповідає кваліфікації заявника. Заробітна плата, запропонована роботодавцем, повинна бути не меншою, ніж встановлений мінімальний поріг у відповідній країні, яка щонайменше в 1,2 рази перевищує середню річну зарплату в країні, в Німеччині наприклад, на 2024 рік

ця сума сягає ~3600 євро в місяць [65]. Крім того, потрібно мати медичне страхування для себе та членів своєї сім'ї.

Блакитна картка створена спростити переїзд висококваліфікованих працівників до Європейського Союзу, надаючи їм низку переваг порівняно з іншими типами дозволів на проживання. Наприклад, у Німеччині власники блакитної картки мають такі переваги як [66]:

- ✓ спрощена процедура отримання візи для переїзду до Німеччини;
- ✓ можливість отримати постійне проживання через 33 місяці, а при володінні німецькою мовою на певному рівні – вже через 21 місяць;
- ✓ дружині чи чоловіку власника Блакитної картки не потрібно знати німецьку мову для переїзду, а також їм дозволяється працювати після переїзду.

Європейські країни значно відрізняються за кількістю виданих Блакитних карток. Наприклад, у 2022 році Кіпр та Греція не видали жодної Блакитної картки [67]. Натомість Німеччина, яка є лідером у цій сфері, видала 89 000 карток, а Польща – 5000. Серед власників Блакитних карток у Німеччині приблизно 2200 є громадянами України [68].

Отже, блакитна картка є важливим інструментом у рамках міграційної політики ЄС, спрямованої на залучення та утримання висококваліфікованих фахівців з-за меж Євросоюзу. Вона не тільки допомагає вирішувати проблеми з нестачею висококваліфікованих кадрів у різних секторах економіки Європи, таких як інформаційні технології, інженерія, медицина та наука, але й регулює міграцію робочої сили в ЄС, сприяючи раціональному розподілу трудових ресурсів. Це дозволяє ефективніше використовувати потенціал висококваліфікованих мігрантів та заповнювати вакансії, на які не вистачає кандидатів серед місцевого населення. Блакитна картка також залучає іноземних фахівців, які сприяють економічному розвитку, інноваціям і конкурентоспроможності Європейського Союзу на глобальному ринку. Окрім того, ЄС підтримує інтеграцію висококваліфікованих мігрантів у своєму суспільстві, що сприяє соціальній згуртованості та культурному обміну. Таким чином, блакитна картка є важливим елементом політики, яка не лише стимулює

економічне зростання, а й забезпечує соціальну стабільність та культурне багатство в регіоні.

Програма Erasmus+

Міграційна політика Європейського Союзу охоплює різні аспекти, спрямовані на регулювання міжнародної міграції робочої сили, залучення висококваліфікованих спеціалістів та підтримку мобільності у межах ЄС. Одним з ключових інструментів, що сприяють досягненню цих цілей, є програма Erasmus+. Ця програма, створена для підтримки освіти, навчання, молоді та спорту в Європі, також відіграє важливу роль у міжнародній міграції робочої сили. Erasmus забезпечує студентам, викладачам та молодим спеціалістам можливості для навчання, стажування та професійного розвитку в інших країнах. Ця програма не лише сприяє академічній мобільності, але й створює сприятливі умови для інтеграції на ринку праці, розширюючи горизонти і відкриваючи нові перспективи для учасників. Враховуючи міграційну політику Європи, Erasmus+ стає потужним інструментом, що допомагає регулювати потоки мігрантів, сприяючи обміну знаннями та культурному взаємозбагаченню. В рамках цієї програми учасники отримують неоціненний досвід, який згодом можна використовувати для економічного розвитку своїх країн та ЄС в цілому.

У програмі беруть участь 27 країн-членів ЄС, а також Туреччина, Північна Македонія, Ліхтенштейн, Сербія, Ісландія та Норвегія [69]. Інші країни світу також можуть брати участь у певних частинах програми, в тому числі й Україна. З 2022 р. росія і білорусь не мають доступ до програми Erasmus+ [70]. Загальну відповідальність за управління програмою та оцінку несе Європейська Комісія. У Єврокомісії Erasmus+ назвали найуспішнішою освітньою програмою ЄС і важливим інструментом боротьби з молодіжним безробіттям [71]. Терміни навчання і стажування можуть складати від 3 місяців до 1 року.

Програма Erasmus+ має на меті сприяти міжнародній навчальній мобільності та співпраці між організаціями. Ця програма допомагає підвищити якість освіти, підтримувати інклюзію та справедливість, а також стимулювати творчість й інновації у сферах освіти, професійної підготовки, молодіжних

програм та спорту. В усіх цих сферах мета полягає в наданні підтримки через навчання впродовж життя для освітнього, професійного та особистого розвитку учасників як у Європі, так і за її межами. Erasmus+ досягає своїх цілей через три основні напрямки:

1. Навчальна мобільність осіб.
2. Співпраця між організаціями та установами.
3. Підтримка розробки політики у сфері освіти та співпраці.

Крім цих ключових напрямків, програма Erasmus+ підтримує ініціативи Жана Моне. Вони спрямовані на викладання, навчання, дослідження та обговорення питань європейської інтеграції, включаючи виклики та можливості, які стоять перед ЄС.

Програма Erasmus+ вже охопила майже 14 мільйонів учасників з моменту її створення. Серед країн, які приймають найбільше студентів та викладачів за цією програмою, вирізняються Іспанія, Німеччина, Франція, Італія та Польща [72, с. 13]. Erasmus+ має значний позитивний вплив на вищу освіту, забезпечуючи навчальні, соціальні, культурні та економічні вигоди для навчальних закладів. Програма сприяє професіоналізації міжнародного співробітництва, зміцнює академічні зв'язки, стимулює наукову співпрацю та формує неформальні мережі, сприяючи створенню дружніх відносин між людьми з різних країн.

Erasmus+ також є важливим джерелом «м'якої сили» та дипломатичної цінності для країн-учасниць. Однак дослідження показують, що програма стикається з деякими викликами, пов'язаними з відбором учасників та їхньою репрезентативністю. Деякі дослідження ставлять під сумнів інклюзивність програми за соціально-економічними ознаками, рівнем освіти чи академічною успішністю. Наприклад, одне дослідження аналізує фінансові труднощі та сімейне походження студентів Erasmus, показуючи, що, попри розширення доступу до програми, все ще існують важливі соціально-економічні бар'єри для участі [73]. Інше дослідження виявило тенденцію до самовідбору студентів Erasmus на основі їхніх попередніх академічних результатів, причому студенти з

вищими показниками менш схильні брати участь, ніж ті, які мають нижчу успішність [74, с. 14].

Таким чином, програма Erasmus+ відіграє ключову роль у контексті міграційної політики ЄС, сприяючи не тільки академічній та професійній мобільності, але й підтримуючи інтеграцію мігрантів у суспільство. Вона забезпечує можливості для професійного зростання та особистого розвитку, тим самим сприяючи більшій соціальній згуртованості та культурному обміну в Європі та за її межами.

РОЗДІЛ 3: АНАЛІЗ МІГРАЦІЙНИХ ШЛЯХІВ ТА ТЕНДЕНЦІЙ: НЕДОЛІКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

3.1. Виявлення та аналіз невирішених проблем у сфері міграційної політики ЄС

Міграційна політика Європейського Союзу є складною і багатогранною системою, яка спрямована на врегулювання потоків мігрантів, забезпечення їхніх прав та інтеграцію у суспільство. Незважаючи на значний прогрес у цій сфері, існує низка невирішених проблем, що продовжують впливати на ефективність та справедливість політики. Ці проблеми мають широкий спектр, від соціально-економічних бар'єрів до правових і адміністративних викликів. Однією з ключових проблем є забезпечення рівного доступу до можливостей для всіх мігрантів, незалежно від їхнього соціально-економічного статусу. Нерівність у доступі до програм, таких як Erasmus+, часто стає перешкодою для тих, хто міг би отримати значні переваги від участі в них. Фінансові труднощі, культурні бар'єри та відсутність підтримки з боку місцевих громад можуть значно ускладнити процес інтеграції. Окрім того, міграційна політика ЄС не завжди враховує культурні та соціальні бар'єри, які можуть заважати інтеграції мігрантів. Тому ми розглянемо ключові виклики, що стоять перед Євросоюзом, а також можливі шляхи їх вирішення. Постараємося не лише окреслити поточний стан справ, але й запропонувати реалістичні та ефективні стратегії для подолання існуючих проблем, сприяючи таким чином побудові більш справедливої та ефективної міграційної політики ЄС.

Недоліки міграційної політики Європейського Союзу

Міграційна політика ЄС досі не враховує справжні першопричини міграції. У 2015 році Європейський Союз прийняв Європейську програму з питань міграції, яка мала стати комплексною відповіддю на збільшення нелегальних

прибуттів до європейських берегів [75]. Проте зовнішній міграційній політиці ЄС та його держав-членів бракує глибокого розуміння цих причин. Замість цього, відповідальним за внутрішні справи було надано можливість розширити свої заходи проти нелегальної міграції – переважно політику повернення та управління кордонами – і застосовувати їх у відносинах з третіми країнами. Цей підхід до міграції та переміщення в країнах, що розвиваються, і країнах із середнім рівнем доходу не завжди відповідає меті, ризикує підірвати розвиток і навіть може посилити нестабільність.

Європейська співпраця з країнами-партнерами має ґрунтуватися на чутливому до конфліктів підході з повним аналізом соціально-економічних потреб і потреб розвитку. Міграційна політика ЄС часто посиляється на міграційні маршрути, зокрема на шляхи Центрального та Східного Середземномор'я (табл. 3.1). За даними ООН, 36,3 мільйона африканських мігрантів живуть за межами своїх країн походження [76, с. 9]. З них 19,4 мільйона живуть в інших африканських країнах, порівняно з 9,3 мільйонами, які живуть у Європі. У Західній Африці, де вільне пересування корениться в історії та підтримується Економічним співтовариством країн Західної Африки, від 70 до 90% транскордонних переміщень здійснюють люди, які залишаються в регіоні [77, с. 25].

Переміщення людей на Близькому Сході має подібні тенденції: переважна більшість людей, які змушені залишити свої домівки, переміщуються у власній країні або в сусідніх країнах. Наприклад, у 2015-2017 роках кількість людей, які шукали притулку в ЄС із Сирії, Афганістану та Іраку, становила 1,5 мільйона [78]. Для порівняння, загальна кількість переміщених осіб, які залишилися в межах цих трьох країн, оцінюється в 11 мільйонів [79], а кількість біженців, прийнятих сусідніми країнами, перевищує 8 мільйонів.

Отже, переважна більшість мігрантів і переміщених осіб залишаються поблизу своєї країни походження. Проте, коли країни-члени ЄС не змогли досягти згоди щодо внутрішніх аспектів управління міграцією, таких як розподіл відповідальності, вони дедалі більше переорієнтували європейську зовнішню

політику та політику допомоги, намагаючись зупинити нелегальну міграцію до кордонів Європи. В результаті інституційні структури, що слідкують за зовнішніми аспектами міграційної політики, складаються переважно з представників, які мають досвід у питаннях юстиції та внутрішніх справ, а не у зовнішніх справах та розвитку.

Важливість пріоритетів внутрішніх справ у переговорах із третіми країнами також може бути пов'язана з тим, що деякі європейські держави-члени не мають постійної присутності, наприклад посольства, у третіх країнах, з якими ведуться міграційні діалоги. Не маючи історії відносин, яка базується на взаємних інтересах і багатовимірному аналізі контексту, ці країни-члени спостерігають за країнами Африки та Близького Сходу виключно через призму прибуття до Європи.

Міграційні шляхи мігрантів та їх тенденція

У 2023 році кількість нелегальних перетинів кордонів на зовнішньому кордоні ЄС досягла приблизно 380 000. Це найвищий показник з 2016 року і на 17% більше, ніж у 2022 році [80]. Така тенденція зростання спостерігається вже третій рік поспіль, головним чином через збільшення мігрантів, які прибувають через Середземне море.

Таблиця 3.1

Кількість нелегальних перетинів кордону до ЄС

Маршрути	Грудень 2023	2023	2023/2022	Країни походження мігрантів
Центральносередземноморський	4742	157 479	+49%	Туніс, Гвінея, Кот-д'Івуар
Західнобалканський	1091	99 068	-31%	Сирія, Туреччина, Афганістан
Східносередземноморський	6290	60 073	+55%	Афганістан, Сирія, Палестина
Західноафриканський	4973	40 403	+161%	Марокко, Малі, Сенегал
Західносередземноморський	1818	16 915	+12%	Сирія, Алжир, Марокко
Східний кордон	94	5608	-12%	Україна, Афганістан, Сирія
Маршрути до Великої Британії	3308	62 047	-12%	Афганістан, Сирія, Ірак

Джерело: розроблено автором на основі [80]

Спостерігалось значне збільшення нелегальних перетинів кордонів на кількох основних міграційних маршрутах до ЄС. Найбільший приріст зафіксовано на західноафриканському, східно-середземноморському та центрально-середземноморському маршрутах. Зокрема, кількість нелегальних перетинів на центрально-середземноморському маршруті зросла на 50% порівняно з 2022 роком і склала приблизно 158 000 випадків. Східно-середземноморський маршрут, який активно використовується після пандемії, зафіксував близько 60 000 виявлень. На західноафриканському маршруті спостерігався найвищий річний показник — понад 40 000 інцидентів. Серед мігрантів переважали сирійці, гвінейці та афганці, які становили 37% усіх нелегальних перетинів кордонів.

Особливо помітним стало збільшення африканських мігрантів, зокрема із Західної Африки, які нині складають майже половину (47%) усіх виявлених

мігрантів. Крім того, кількість неповнолітніх без супроводу зросла на 28% порівняно з попереднім роком, перевищивши 20 000 у 2023 році. Також варто зазначити, що через Ла-Манш було зафіксовано понад 62 000 спроб і успішних переходів, що на 12% менше, ніж у попередньому році.

Незважаючи на значні зусилля, нелегальні перетини кордонів мігрантами залишаються однією з найбільш серйозних невирішених проблем у міграційній політиці ЄС. Frontex та інші відповідальні служби активно працюють над покращенням управління міграційними потоками, борються з контрабандою мігрантів, торгівлею людьми та тероризмом, забезпечуючи при цьому дотримання прав людини та надання необхідної допомоги тим, хто її потребує. Для вирішення цих викликів необхідно здійснити такі заходи:

- розширити співпрацю з країнами походження та транзиту мігрантів;
- запровадити більше легальних шляхів для трудової міграції та біженців;
- впроваджувати новітні технології для контролю та моніторингу кордонів;
- забезпечити належну підтримку мігрантам у складних ситуаціях, включаючи медичну допомогу, харчування та тимчасове житло;
- проводити освітні та інформаційні кампанії в країнах походження мігрантів про ризики нелегальної міграції та легальні альтернативи.

Таким чином, це допоможе зменшити тиск на зовнішні кордони Європи, покращать управління міграційними потоками та сприятимуть дотриманню прав людини, забезпечуючи при цьому безпеку та стабільність у регіоні. Отже, давайте підсумуємо все вищесказане в минулих розділах та виявимо основні проблеми в міграційній політиці та механізмі регулюванні міжнародної міграції робочої сили Європейського Союзу.

1. Недостатня координація та гармонізація між країнами-членами

Однією з головних проблем міграційної політики ЄС є відсутність узгодженого підходу серед країн-членів. Наприклад, деякі країни, такі як Німеччина, активно використовують Блакитну картку для залучення

висококваліфікованих працівників, тоді як інші країни, такі як Кіпр та Греція, практично не видають такі картки [67]. Згадаймо ситуацію, коли Німеччина погодилася прийняти 3500 шукачів притулку, які спочатку звернулися за захистом в Італії. Однак лише 1700 з них дісталися до Німеччини, перш ніж Берлін вирішив призупинити подальший прийом [81]. Або як у 2015 році під час міграційної кризи, Німеччина прийняла більше мільйона біженців, тоді як країни Східної Європи, такі як Угорщина та Польща, відмовилися взагалі прийняти свою частку мігрантів за програмою квот Євросоюзу [82]. Все це призводить до нерівномірного розподілу мігрантів та створює навантаження на окремі країни.

2. *Неповне розуміння першопричин міграції*

Міграційній політиці ЄС часто бракує глибокого розуміння першопричин, що змушують людей покидати свої країни. Політика зосереджується переважно на запобіганні нелегальній міграції та зміцненні кордонів, що іноді ігнорує економічні, соціальні та політичні чинники, які змушують людей мігрувати. Наприклад, програми, спрямовані на обмеження міграції, можуть не враховувати потреби в розвитку в країнах походження мігрантів.

3. *Відсутність ефективних механізмів розподілу мігрантів*

Механізми розподілу мігрантів між країнами-членами Європи залишаються недосконалими. Це стало очевидним під час міграційної кризи, коли країни, такі як Італія та Греція, зіткнулися з непропорційно великим потоком біженців. Відсутність ефективного механізму перерозподілу призвела до переповнення таборів, як, наприклад, табір Морія на Лесбосі. Табір Морія на грецькому острові Лесбос був розрахований на 2800 осіб, але в певні моменти там перебувало до 20 000 людей [83]. Це створювало катастрофічні умови та стало символом провалу міграційної політики Європейського Союзу.

4. *Проблеми інтеграції мігрантів*

Інтеграція мігрантів у приймаючі суспільства залишається складним завданням. Програми, такі як Erasmus+, сприяють культурному обміну та освітнім можливостям, але вони не завжди досягають усіх мігрантів. Крім того,

недостатнє фінансування та відсутність системної підтримки можуть обмежувати ефективність таких програм.

5. *Вплив політики на країни походження*

ЄС інколи критикують за вплив на країни походження мігрантів, особливо коли йдеться про переманювання висококваліфікованих працівників. Наприклад, ініціативи, спрямовані на залучення медичних працівників з Африки, можуть погіршити ситуацію з охороною здоров'я в цих країнах.

3.2. **Рекомендації та пропозиції щодо покращення міграційної політики ЄС**

Незважаючи на численні виклики та недоліки, з якими стикається міграційна політика ЄС, існують можливості для покращення ситуації. Якщо країни Європи зможуть об'єднати свої зусилля та застосувати комплексний і скоординований підхід, ці проблеми можна ефективно вирішити. Спільні дії та політична воля можуть стати ключем до створення більш справедливої та ефективної системи міграції, яка враховуватиме як потреби мігрантів, так і інтереси країн-членів. Нижче наведено пропозиції, які можуть стати основою для покращення міграційної політики Євросоюзу.

1. *Розробка спільної міграційної політики*

ЄС повинен продовжувати працювати над гармонізацією своєї міграційної політики, щоб усі країни-члени діяли за єдиними правилами та стандартами. Це допоможе забезпечити більш рівномірний розподіл мігрантів і зменшити навантаження на окремі країни.

2. *Глибше розуміння першопричин міграції*

Необхідно більш детально аналізувати причини міграції та спрямовувати зусилля на їх вирішення. Це може включати підтримку економічного розвитку, демократичних реформ та стабільності в країнах походження мігрантів.

3. *Покращення механізмів розподілу мігрантів*

ЄС повинен розробити ефективні механізми перерозподілу мігрантів, щоб уникнути перевантаження окремих країн. Це може включати, наприклад, більш прозорі та справедливі квоти для прийому біженців.

4. *Інтеграція мігрантів*

Необхідно розширити програми інтеграції, такі як Erasmus+ та блакитна карта, щоб охопити більше мігрантів. Важливо забезпечити належне фінансування та підтримку для успішної інтеграції мігрантів у приймаючих суспільствах. До того ж, слід розробити додаткові освітні та професійні програми, спрямовані на підвищення кваліфікації мігрантів, а також створити механізми соціальної адаптації, які допоможуть їм легше інтегруватися в нове середовище. Особливу увагу варто приділити вивченню мови, культурних аспектів та забезпеченню рівного доступу до ринку праці та соціальних послуг.

5. *Враховання інтересів країн походження*

Політика залучення висококваліфікованих працівників повинна враховувати інтереси країн походження. Наприклад, програми обміну можуть бути розроблені таким чином, щоб сприяти поверненню працівників з новими знаннями та навичками. Запровадження цих заходів може допомогти ЄС створити більш ефективну та справедливую міграційну політику, яка б відповідала як інтересам приймаючих країн, так і потребам мігрантів.

6. *Забезпечити надійний захист кордонів*

Потрібна ефективно функціонуюча і посилена прикордонна та берегова охорона у вигляді Frontex. Саме держави-члени ЄС мають вирішувати, хто може в'їжджати до Європи, а хто ні. Якщо Євросоюз хоче зберегти вільне пересування всередині ЄС, люди повинні бути впевнені, що їх зовнішні кордони захищені. Це також може включати будівництво парканів там, де це необхідно. Наприклад, коли диктатор Лукашенко почав використовувати мігрантів для тиску на Європу в рамках гібридної війни росії, Європейська комісія відмовилася фінансувати будівництво парканів із фондів ЄС [84]. Якщо Європа бажає контролювати, хто в'їжджає до ЄС, необхідна відповідна інфраструктура. Відмова від фінансування таких заходів є помилкою. У цьому контексті варто згадати, що США

побудували паркан уздовж кордону з Мексикою, щоб хоча б частково стримати нелегальну міграцію. Навіть розвинені країни вдаються до фізичних бар'єрів для контролю над своїми кордонами, що підкреслює важливість інфраструктури для ефективного управління міграційними потоками.

Попри численні виклики, ЄС має значні можливості для покращення міграційної політики. Ключем є спільні зусилля та політична воля країн-членів. Гармонізація правил, розуміння причин міграції, справедливий розподіл мігрантів, інтеграція, врахування інтересів країн походження та надійний захист кордонів можуть створити ефективну і справедливую систему.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Міграційна політика ЄС та механізм регулювання міжнародної міграції робочої сили є надзвичайно складними і значущими темами сучасності. Ці питання впливають на економічну стабільність, соціальну згуртованість та культурну різноманітність у країнах-членах ЄС. Ефективне управління міграційними процесами вимагає комплексного підходу, що включає контроль кордонів, інтеграцію мігрантів, захист прав людини та співпрацю з країнами походження мігрантів. Ми провели всебічний аналіз цих аспектів, визначили ключові виклики та проблеми розвитку цієї політики в сучасних умовах.

У першому розділі ми дослідили проблемно-теоретичні основи міграційної політики та міжнародної міграції робочої сили. Ми визначили сутність і роль цих двох питань, зрозуміли як загальні, так і конкретні причини, що зумовлюють міграцію. Ми розглянули вплив міжнародної міграції робочої сили на розвиток країн, а також можливі негативні наслідки імпорту робочої сили. Окремо ми звернули увагу на історію виникнення та еволюцію міграційної політики ЄС, згадуючи Амстердамський договір 1997 року, масовий наплив мігрантів у 2010-х роках через війни в Сирії та Європейську міграційну кризу 2015 року, під час якої понад мільйон біженців рятувалися від війни. Ми визначили основні принципи міграційної політики ЄС: захист прав людини, спільний підхід, безпека та контроль кордонів, інтеграція мігрантів, легальна міграція та мобільність. Далі ми занурились у теоретичні підходи до міграційної політики, визначивши дві основні категорії: теорії макро- та мікрорівня. Детально розглянули неокласичну теорію та її особливості й недоліки, а також нову економічну теорію, яка розглядає міграцію як індивідуальне рішення з метою максимізації доходу. Теорія світової системи, що виникла після Другої світової війни та зосереджується на зв'язку між міграцією та змінами на світовому ринку, породила концепцію «push-pull». Ми також проаналізували теорію подвійного ринку, яка стверджує, що міжнародна міграція виникає через постійний попит на працю іммігрантів у розвинених країнах.

У другому розділі ми проаналізували сучасний стан міграційної політики ЄС та її вплив на міжнародну міграцію робочої сили. Розглянули Загальноєвропейську систему притулку, її основні принципи та важливі директиви, які є ключовими елементами сучасної міграційної системи Євросоюзу. Ми провели аналіз ринку праці ЄС, визначивши його вплив на міжнародну міграцію робочої сили. Виявили причини, з яких мігранти залишаються в Європі, та розглянули працевлаштування іммігрантів, використовуючи статистичні дані, які показують значний внесок іммігрантів у ринок праці ЄС, особливо в секторах з високим попитом на робочу силу. Окремо ми дослідили наплив українських біженців до Європи з початку військової агресії Росії проти України у лютому 2022 року, визначивши країни ЄС, які приймають найбільше українських біженців, та перше використання механізму тимчасового захисту. Ми також розглянули питання легальної та нелегальної міграції в ЄС. Порівняли статистику легальної та нелегальної міграції за останні роки та проаналізували конкретні кроки, які робить Європа у боротьбі з незаконною міграцією. Навели приклади легальної міграції, такі як програма «Блакитна карта ЄС» та система Erasmus+, підкресливши їхні плюси та мінуси.

У третьому, заключному, розділі ми проаналізували невирішені проблеми ЄС у сфері міграційної політики та надали рекомендації та пропозиції для її вдосконалення. Окремо розглянули міграційні шляхи мігрантів як одну з найсерйозніших невирішених проблем у міграційній політиці ЄС.

Отже, успішне управління міграційними потоками та забезпечення сталого розвитку Європейського Союзу вимагає багатогранного підходу до міграційної політики. Враховуючи політичні, економічні, соціальні та безпекові аспекти, а також механізм регулювання міжнародної міграції робочої сили, ЄС повинен постійно вдосконалювати свою політику. Тісна міжнародна співпраця та адаптація до нових викликів є ключовими для створення ефективної міграційної системи, яка сприяє процвітанню та безпеці всіх країн-членів ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. І. О. Іващук Н. В. Стахова М. А. Живко. Міжнародні міграційні процеси : Навч. посіб. Тернопіль, 2022. 204 с.
URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45203/1/Верстка%20посібник.pdf> (дата звернення: 18.04.2024).
2. О. В. Бербенець. Проблеми міграції робочої сили та шляхи їх вирішення. *Ефективна економіка*. 2012.
URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4450> (дата звернення: 18.04.2024).
3. Причини міжнародної міграції робочої сили та її види. *ОСВІТА.UA*.
URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19307/> (дата звернення: 20.04.2024).
4. Summaries of EU legislation: The Schengen area and cooperation. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:l33020&frontOfficeSuffix=/> (дата звернення: 22.04.2024).
5. *УКРІНФОРМ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3372385-sim-miljoniv-sirijciv-zalisili-krainu.html> (дата звернення: 19.04.2024).
6. Action plan against migrant smuggling. *Europarl*.
URL: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-towards-a-new-policy-on-migration/file-action-plan-against-migrant-smuggling> (дата звернення: 23.04.2024).
7. Border controls in europe: policies and practices outside the law. *JSTOR*.
URL: <https://www.jstor.org/stable/10.13169/statecrime.3.1.0004> (дата звернення: 24.04.2024).
8. MANAGING MIGRATION EU Financial Support to Greece. 2018.
9. The mathematical equations that could decide the fate of refugees. *The atlantic*. 2015.
URL: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2015/09/formula-european-union-refugee-crisis/404503/> (дата звернення: 27.04.2024).

10. Common european asylum system. *European Commission*. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system_en (дата звернення: 28.04.2024).

11. A roadmap for European asylum and refugee integration policy. *BROOKINGS*. URL: <https://www.brookings.edu/articles/a-roadmap-for-european-asylum-and-refugee-integration-policy/> (дата звернення: 29.04.2024).

12. Draft convention relating to the status of refugees. URL: <https://www.refworld.org/legal/resolution/unga/1950/en/7683> (дата звернення: 29.04.2024).

13. Statistics. *European Commission*. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/statistics_en (дата звернення: 29.04.2024).

14. Migration and migrants: a global overview. URL: <https://worldmigrationreport.iom.int/what-we-do/world-migration-report-2024-chapter-2/international-migrants-numbers-and-trends> (дата звернення: 30.04.2024).

15. Івашківський С. Н. Макроекономіка. 2002. URL: <http://elbib.in.ua/163-neoklassicheskie-modeli-rosta-solou-dok.html> (дата звернення: 30.04.2024).

16. В. Чубик. Сучасні теорії міжнародної міграції. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/26606/1/108.PDF> (дата звернення: 30.04.2024).

17. Вербовий М. В. Доктринальні засади міжнародної трудової міграції. 2011. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/feb/26949/verbovyj.pdf> (дата звернення: 30.04.2024).

18. Push and pull factors. *Heritage*. URL: <https://www.heritage.nf.ca/articles/society/push-pull-factors.php> (дата звернення: 30.04.2024).

19. Dual labor market. *bamboohr*. URL: <https://www.bamboohr.com/resources/hr-glossary/dual-labor-market> (date of access: 01.05.2024).

20. Теорія ієрархії потреб Маслоу.
URL: <https://www.maxzosim.com/maslows-hierarchy-of-needs/> (дата звернення: 01.05.2024).

21. Reforming the common european asylum system: frequently asked questions.
URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_16_2436 (дата звернення: 02.05.2024).

22. Proposal for introducing new border procedure submitted to Parliament.
URL: <https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410869/proposal-for-introducing-new-border-procedure-submitted-to-parliament> (дата звернення: 02.05.2024).

23. Migration policy: council reaches agreement on key asylum and migration laws. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/06/08/migration-policy-council-reaches-agreement-on-key-asylum-and-migration-laws/> (date of access: 02.05.2024).

24. Vasiliki Apatzidou. Trading rights for responsibility. 2023.
URL: <https://verfassungsblog.de/trading-rights-for-responsibility/> (дата звернення: 02.05.2024).

25. Reception conditions. *European Commission*. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/reception-conditions_en (дата звернення: 02.05.2024).

26. Laying down standards for the reception of applicants for international protection. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016PC0465> (дата звернення: 02.05.2024).

27. Who qualifies for international protection. *European Commission*. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/who-qualifies-international-protection_en (дата звернення: 03.05.2024).

28. Regulation of the european parliament and of the council. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016PC0466> (дата звернення: 03.05.2024).

29. Council regulation (EC) no 2725/2000. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32000R2725> (дата звернення: 03.05.2024).

30. Regulation (EU) no 604/2013. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016PC0272> (дата звернення: 03.05.2024).

31. EU plans to grant Ukrainians right to stay for up to 3 years. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/eu-plans-grant-ukrainians-right-stay-up-3-years-2022-02-28/> (дата звернення: 04.05.2024).

32. Addressing situations of crisis and force majeure in the field of migration and asylum. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020PC0613> (дата звернення: 04.05.2024).

33. Justice and home affairs council (home affairs). URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/jha/2023/09/28/> (дата звернення: 04.05.2024).

34. Demography of europe – 2024 edition. *eurostat*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/demography-2024> (дата звернення: 05.05.2024).

35. Migration to the EU: facts, not perceptions. *UNRIG*. URL: <https://unric.org/en/migration-to-the-eu-facts-not-perceptions/> (дата звернення: 05.05.2024).

36. Statistics. *eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_egan_custom_8841567/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=a2e95b51-c08a-462c-b4b7-c0a11bab32a7 (дата звернення: 06.05.2024).

37. Temporary protection for persons fleeing Ukraine. *eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Temporary_protection_for_persons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics (дата звернення: 08.05.2024).

38. Where do Ukrainian refugees go most and which EU countries do they leave: latest data. *VisitUKRAINE.today*.

URL: <https://visitukraine.today/blog/3227/where-do-ukrainian-refugees-go-most-and-which-eu-countries-do-they-leave-latest-data> (дата звернення: 08.05.2024).

39. Refugees from Ukraine in the EU.
URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/ukraine-refugees-eu/> (дата звернення: 09.05.2024).

40. UN agencies seek 'decisive action' from EU after Greece tragedy. *ALJAZEERA*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2023/6/17/un-agencies-seek-decisive-action-from-eu-after-greece-tragedy> (дата звернення: 09.05.2024).

41. Establishing the multiannual strategic policy for European integrated border management. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52023DC0146> (дата звернення: 10.05.2024).

42. Eurosur. *European Commission*. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/border-crossing/eurosur_en (дата звернення: 09.05.2024).

43. Council Directive defining the facilitation of unauthorised entry, transit and residence. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32002L0090> (дата звернення: 10.05.2024).

44. Council framework Decision on the strengthening of the penal framework to prevent the facilitation of unauthorised entry, transit and residence. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32002F0946> (дата звернення: 10.05.2024).

45. New pact on migration and asylum. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1601287338054&uri=COM:2020:609:FIN> (дата звернення: 11.05.2024).

46. The european agenda on security. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:52015DC0185> (дата звернення: 11.05.2024).

47. Asylum, relocation and return of migrants: time to step up action to address disparities between objectives and results. *op.europa.eu*.

URL: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/migration-24-2019/en/> (дата звернення: 11.05.2024).

48. A renewed EU action plan against migrant smuggling (2021-2025). *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0591> (дата звернення: 12.05.2024).

49. Directive of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 providing for minimum standards on sanctions and measures against employers of illegally staying third-country nationals. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32009L0052> (дата звернення: 13.05.2024).

50. Spain: Passing the buck on exploited migrant workers must end, says UN expert. *OHCHR.ORG*. URL: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2020/06/spain-passing-buck-exploited-migrant-workers-must-end-says-un-expert> (дата звернення: 13.05.2024).

51. Application of Directive providing for minimum standards on sanctions and measures against employers of illegally staying third-country nationals. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0592> (дата звернення: 13.05.2024).

52. General Secretariat of the Council. Enhancing the response to migrant smuggling networks: a comprehensive and operational set of measures. 2018. 24 с. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15250-2018-INIT/en/pdf> (дата звернення: 14.05.2024).

53. EMPACT crime fighting initiative - 2019 results. *European Commission*. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/empact-crime-fighting-initiative-2019-results-2020-06-30_en (дата звернення: 15.05.2024).

54. New Pact on Migration and Asylum, setting out a fairer, more European approach. *European Commission*. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/news/new-pact-migration-and-asylum-setting-out-fairer-more-european-approach-2020-09-23_en (дата звернення: 14.05.2024).

55. The EU strategy on voluntary return and reintegration. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0120> (дата звернення: 15.05.2024).

56. Assisted voluntary return and reintegration in morocco. 15 с. URL: https://mena.iom.int/sites/g/files/tmzbdl686/files/documents/2023-03/Rapport_Annuel_EN_AVRR_20230310.pdf (дата звернення: 16.05.2024).

57. Conditions of entry and residence of third-country nationals for the purpose of highly qualified employment. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021L1883> (дата звернення: 17.05.2024).

58. A single permit for work. *European Commission*. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-and-integration/work/single-permit-work_en (дата звернення: 17.05.2024).

59. Legal migration: Attracting skills and talent to the EU. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_2654 (дата звернення: 17.05.2024).

60. Eu-talent pool. URL: <https://zielonalinia.gov.pl/uk/-/eu-talent-pool-pidtrimka-gromadan-ukraini-aki-sukaut-robotu-v-es> (дата звернення: 17.05.2024).

61. Europe's New Schengen Visa Rules. *twocantravel.com*. URL: <https://twocantravel.com/2023-europes-new-schengen-visa-rules/> (дата звернення: 18.05.2024).

62. Jakob von Weizsäcker. Welcome to europe. *Bruegelpolicybrief*. 2006. С. 8. URL: https://web.archive.org/web/20100706044241/http://www.bruegel.org/uploads/t_x_btbbreugel/pbf_030406_europe.pdf (дата звернення: 18.05.2024).

63. Peter Apps. EU «blue card» scheme could drain developing world. *Reuters*. 2007. URL: <https://www.reuters.com/article/idUSL2683303/> (дата звернення: 18.05.2024).

64. Skilled workers leaving for the european union. Стокгольм, 2011. 124 с.
URL: https://web.archive.org/web/20160303224223/http://www.juridicum.su.se/juruppsatser/2011/vt_2011_Amanda_Bjorklund.pdf (дата звернення: 18.05.2024).

65. Update on the EU blue card – changes from 18 november 2023. *olaw.eu*.
URL: <https://olaw.eu/update-on-the-eu-blue-card-changes-from-18-november-2023/> (дата звернення: 17.05.2024).

66. EU blue card for germany in 2024 - salary, requirements. *wepsa.de*.
URL: https://www.wepsa.de/en/article/eu_blue_card_for_germany/ (дата звернення: 19.05.2024).

67. EU blue card. *European Commission*. URL: https://immigration-portal.ec.europa.eu/eu-blue-card_en#tab-comparison (дата звернення: 19.05.2024).

68. «Блакитна карта» у ФРН: фахівці з України - серед лідерів. *dw.com*.
URL: <https://www.dw.com/uk/блакитна-карта-у-німеччині-фахівці-з-україни-серед-лідерів/a-49069310> (дата звернення: 17.05.2024).

69. Eligible countries. *erasmus-plus*. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-a/eligible-countries> (дата звернення: 18.05.2024).

70. Про Програму ЕРА3МУС+. *erasmusplus.org.ua*.
URL: <https://erasmusplus.org.ua/programa-yes-erazmus/pro-programu/> (дата звернення: 18.05.2024).

71. Освіта за кордоном. *dw.com*. URL: <https://www.dw.com/uk/erasmus-більший-доступ-до-освіти-за-кордоном/a-17222305> (дата звернення: 18.05.2024).

72. ErasmusPlus annual report 2022. Люксембург, 2023. 45 с.
URL: <https://erasmusplus.org.ua/en/news/erasmusplus-annual-report-2022/> (дата звернення: 18.05.2024).

73. Manuel Souto Otero. The socio-economic background of erasmus students: a trend towards wider inclusion?.
URL: https://orca.cardiff.ac.uk/id/eprint/81314/1/The_socio-economic_background_of_Erasmus.pdf (дата звернення: 19.05.2024).

74. Grade uncertainty and the adverse selection of Erasmus students: a Spanish experience. 2016.
URL: <https://www.jcer.net/index.php/jcer/article/view/697> (дата звернення: 19.05.2024).

75. Managing migration better in all aspects: A European Agenda on Migration.
URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_4956 (дата звернення: 20.05.2024).

76. International migration report. 2017. 31 с.
URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017_Highlights.pdf (дата звернення: 20.05.2024).

77. The socio-economic and regional context of West African migrations. 2006. 35 с. URL: <https://www.oecd.org/migration/38481393.pdf> (дата звернення: 20.05.2024).

78. Asylum applicants by type, citizenship, age and sex - annual aggregated data. *data.europa.eu*.
URL: <https://data.europa.eu/data/datasets/igd6c2oi0ejatq9lx6hdyq?locale=en> (дата звернення: 21.05.2024).

79. Syria emergency. *unhcr.org*.
URL: <https://www.unhcr.org/emergencies/syria-emergency> (дата звернення: 21.05.2024).

80. Migratory routes. *Frontex*. URL: <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/migratory-routes/> (дата звернення: 22.05.2024).

81. Germany halts deal to take in migrants arriving from Italy as numbers surge. *rfi.fr*. URL: <https://www.rfi.fr/en/europe/20230914-germany-halts-deal-to-take-in-migrants-arriving-from-italy-as-numbers-surge> (дата звернення: 25.05.2024).

82. Angered over EU migrant rules, Poland and Hungary veto a summit statement in a gesture of protest. *apnews*. URL: <https://apnews.com/article/eu-poland->

hungary-migration-refugees-relocation-cf75417b7a9490c3a41216478200c9e0 (дата звернення: 26.05.2024).

83. The Moria refugee camp on the Greek island of Lesbos. URL: <https://www.euractiv.com/section/future-eu/news/moria-refugee-camp-on-greek-island-of-lesbos-hell-on-earth/> (дата звернення: 24.05.2024).

84. The fences dividing Europe: how the EU uses walls to contain irregular migration. *english.elpais*. URL: <https://english.elpais.com/international/2023-04-08/the-fences-dividing-europe-how-the-eu-uses-walls-to-contain-irregular-migration.html> (дата звернення: 25.05.2024).

85. Refugee Data Finder. *unhcr.org*. URL: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/> (дата звернення: 25.05.2024).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК «А»

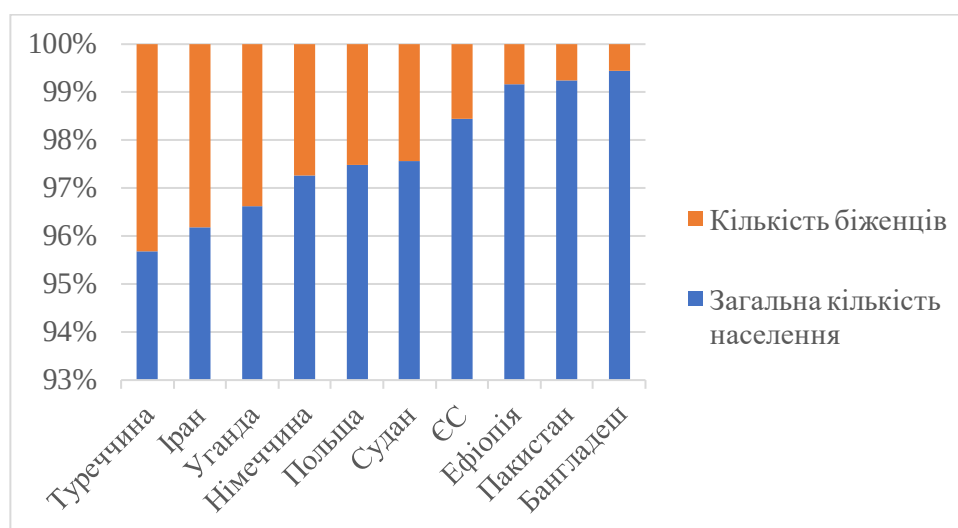

Рисунок 4. Кількість біженців порівняно із загальною чисельністю населення

Джерело: розроблено автором на основі [85]

На рисунку показано ЄС та десять країн, які приймають найбільше біженців. Варто враховувати, що більшість біженців з Африки та Азії не приїжджають до Європи, а переїжджають до сусідніх країн.

ДОДАТОК «Б»

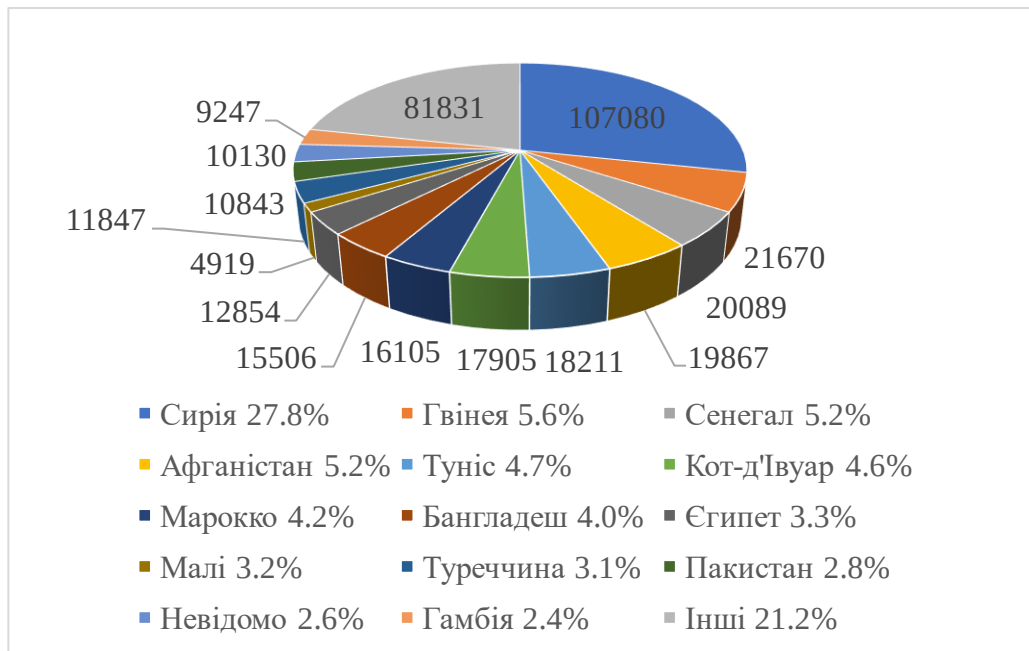

Рисунок 5. Нелегальне перетин кордону ЄС за країнами походження у 2023 році

Джерело: розроблено автором на основі [80]

У 2023 році було зареєстровано 385 445 випадків незаконного перетину кордону, що на 18% більше порівняно з 2022 роком. З них 270 366 були перетинами моря, що демонструє значне збільшення на 64% порівняно з попереднім роком. Водночас, кількість перетинів сухопутного кордону склала 115 079, що на 29% менше, ніж у 2022 році.

АНОТАЦІЯ

Лісковий В. О. «Міграційна політика ЄС та механізм регулювання міжнародної міграції робочої сили» – Рукопис.

Кваліфікаційна бакалаврська робота представлена на здобуття ступення вищої освіти «бакалавр», спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2024.

Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст викладено на 55 сторінках друкованого тексту, у тому числі 5 рисунків, 5 таблиць, список використаних джерел налічує 85 найменування.

У кваліфікаційній бакалаврській роботі розглядаються міграційна політика ЄС та механізм регулювання міжнародної міграції робочої сили. У першому розділі досліджено сутність та роль цих двох аспектів, а також еволюцію міграційної політики ЄС. У другому розділі проведено аналіз сучасного стану міграційної політики ЄС та її впливу на міжнародну міграцію робочої сили. У третьому розділі проаналізовано невирішені проблеми у сфері міграційної політики ЄС та надано рекомендації щодо її покращення.

Ключові слова: міграційна система, трудова міграція, Європейський Союз, ринок праці, мігранти.

ANNOTATION

Liskovyi V. O. “EU Migration Policy and the Mechanism of Regulation of International Labor Migration” - Manuscript.

Qualification bachelor's thesis submitted for the degree of higher education “Bachelor”, specialty 292 “International Economic Relations.” - State University “Zhytomyr Polytechnic”, Zhytomyr, 2024.

The qualifying bachelor's thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions and suggestions, a list of references and appendices. The main content is set out on 55 pages of printed text, including 5 drawings, 5 tables, the list of references includes 85 items.

The bachelor's thesis deals with the EU migration policy and the mechanism of regulation of international labor migration. The first chapter examines the nature and role of these two aspects, as well as the evolution of EU migration policy. The second section analyzes the current state of EU migration policy and its impact on international labor migration. The third section analyzes the unresolved problems in the field of EU migration policy and provides recommendations for its improvement.

Keywords: migration system, labor migration, European Union, labor market, migrants.